

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

О.В. Малєнко, С.В. Галкевич

СПАДКОВЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

Чернівці

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

2026

УДК 347.65

М 18

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 5 від 27 квітня 2026 року)

Рецензенти:

Гурин М.О., кандидат юридичних наук, суддя Господарського суду
Чернівецької області;

Возняковська К.А., докторка юридичних наук, професорка, завідувачка
кафедри цивільного, господарського права та приватноправових
дисциплін Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія».

Малєнко О.В., Галкевич С.В.

М 18 Спадкове право : навч.-метод. посіб. Чернівці :

Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2026. 176 с.

ISBN 978-617-8703-86-8

Посібник підготовлений відповідно до робочої програми навчального
курсу дисципліни «Спадкове право» для спеціальності 081 «Право» та є
завершеним навчальним виданням, необхідним і достатнім для повного
вивчення курсу. Для проведення практичних занять зі студентами
юридичних факультетів з дисципліни «Спадкове право».

УДК 347.65

ISBN 978-617-8703-86-8

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2026

© Малєнко О.В., Галкевич С.В., 2026

ЗМІСТ

Передмова	4
Робоча програма курсу	6
Теми лекційних занять	39
Теми та зміст практичних занять, завдання, задачі	47

Змістовий модуль I. Становлення та розвиток спадкового права. Відкриття спадщини	47
Тема 1.1. Історія розвитку та становлення спадкового права	47
Тема 1.2. Основні положення та поняття науки спадкового права	51
Тема 1.3. Учасники спадкових правовідносин	55
Тема 1.4. Відкриття спадщини	62

Змістовий модуль II. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Порядок переходу спадщини від спадкодавця до спадкоємців	71
Тема 2.1. Спадкування за заповітом	71
Тема 2.2. Спадкування за законом	82
Тема 2.3. Особливості спадкування окремих видів майна	93
Тема 2.4. Охорона та управління спадковим майном	109
Тема 2.5. Здійснення права на спадкування. Спадковий договір	118
Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни	130
Перелік нормативно-правових актів і рекомендованої літератури	150

ПЕРЕДМОВА

Право на спадкування належить до фундаментальних засад приватного права, що забезпечує стабільність цивільного обороту та гарантує стабільність майнових відносин. Створення належного правового підґрунтя, за наявності якого особа може бути впевнена як у захисті своїх спадкових прав, так й у можливості розпорядитися власністю на випадок смерті, є прямим обов'язком кожної демократичної, правової держави.

Реалізація людиною права на спадкування не втрачає своєї актуальності протягом десятиліть, набуваючи нових аспектів з розвитком суспільства. Сучасний етап характеризується високою мобільністю населення, ускладненням структури об'єктів власності та необхідністю адаптації класичних норм до умов цифрової трансформації, глобалізаційних процесів.

Однією із ключових проблем спадкового законодавства України залишається необхідність його постійного вдосконалення, подолання колізійності та заповнення прогалин, що виникають при зіткненні теоретичних норм із динамічною практикою. Чинне регулювання часто стикається з викликами, які потребують оперативного аналізу судової практики та врахування міжнародних стандартів, особливо у сферах, що стосуються транскордонного спадкування.

Наступний виклик – складність і багаторівневість процедурних аспектів оформлення спадкових прав. Відсутність повної злагодженості в роботі державних органів, нотаріату та суду створює додаткові бар'єри для громадян, що вимагає розробки нових, більш прозорих і доступних підходів до реалізації права на спадщину.

Наявність значної кількості викликів у сфері спадкування, як-от: питання спадкування цифрових активів, визначення правового статусу окремих об'єктів майна, необхідність захисту прав вразливих категорій спадкоємців і потреба у впровадженні світового досвіду – це далеко не всі

нинішні завдання в галузі спадкового права, які потребують глибокого наукового та практичного осмислення.

Запропонований навчально-методичний посібник має на меті сприяти поглибленому вивченню ключових положень спадкового права, їх критичному аналізу та засвоєнню навичок розв'язання складних юридичних казусів. Робота з посібником допоможе студентам не лише засвоїти теоретичну базу, а й розвинути навички правового мислення, що є необхідною складовою для підготовки майбутніх професійних правників.

РОБОЧА ПРОГРАМА КУРСУ

Мета навчальної дисципліни «Спадкове право»

полягає в отриманні студентами комплексу теоретичних знань у сфері спадкових правовідносин, а також формування практичних умінь і навиків щодо правильного тлумачення та застосування правових норм, що регулюють спадкові правовідносини; уміння використовувати механізми регулювання спадкових правовідносин; здатність виконувати консультативну діяльність, пов'язану із застосуванням окремих положень спадкового законодавства; уміння самостійно здійснювати пошук і аналіз правових норм у рамках застосування спадкового законодавства; уміння виявляти, аналізувати та інтерпретувати правові джерела.

Основними *завданнями* дисципліни є:

а) формування навиків розуміння та аналізу щодо:

- теоретичних підходів до поняття та видів спадкування;
- специфіки статусу суб'єктів спадкових правовідносин;
- правового значення встановлення часу та місця відкриття спадщини;
- порядку та умов спадкування за заповітом;
- особливостей скасування та зміни заповіту, визнання заповіту недійсним;
- порядку та умов спадкування за законом;
- специфіки зміни черговості одержання права на спадкування;
- порядку здійснення права на спадкування;
- особливостей спадкування окремих видів майна;
- охорони та управління спадковим майном;
- прийняття спадщини та відмови від прийняття спадщини;
- судової практики у сфері спадкових правовідносин;

б) формування практичних навичок у предметній сфері спадкового права:

- уміння застосовувати знання зі спадкового права у практичній діяльності;
- здатність застосовувати юридичну аргументацію;
- здатність виявляти проблеми правового регулювання, пропонувати способи їх розв'язання, включаючи подолання юридичної невизначеності;
- навички самостійної підготовки проєктів заповітів, самостійного розрахунку частки у спадщині та ін.;
- використання методології, принципів і прецедентної практики ЄСПЛ, Конституційного Суду та Верховного Суду.

Пререквізити: Для вивчення навчальної дисципліни та максимально якісного забезпечення підготовки фахівців у сфері спадкового права студент повинен мати знання із навчальних дисциплін: «Теорія права», «Цивільне право (Загальна частина)», «Цивільне право (Особлива частина)», «Римське право».

Результати навчання.

Процес вивчення дисципліни здобувачами вищої освіти спрямований на формування таких загальних і професійних компетентностей:

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК2).;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК3);
- здатності реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК11).

Фахові компетентності:

- здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини (СК4);
- здатність застосовувати правові принципи та доктрини (СК8);
- здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин (СК10);
- здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації (СК14);
- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення. (СК16);
- розуміння природи правничої аргументації та здатність її застосовувати (СК20).

Програмні результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини (ПРН2);
- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (ПРН3);
- давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю (ПРН5);
- Оцінювання недоліків і переваг аргументів, аналізуючи відому проблему (ПРН6);
- вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних (ПРН15);

- виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки (ПРН20);
- надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях. (ПРН23).

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Спадкове право» студент буде **знати та розуміти:**

- теорію спадкового права у поєднанні з теоретичними та практичними питаннями реалізації спадкових прав та основні проблеми, що викликаються конфліктами інтересів учасників відповідних правовідносин;
- категорійно-понятійний апарат;
- принципи спадкування;
- умови та особливості спадкування за заповітом;
- умови та особливості спадкування за законом;
- порядок здійснення права на спадкування;
- особливості спадкування окремих видів майна;
- принципи охорони та управління спадковим майном;
- порядок прийняття спадщини та відмови від прийняття спадщини;
- судову практику Конституційного Суду України, Верховного Суду, а також судів загальної юрисдикції з питань, що стосуються застосування законодавства нашої держави у сфері спадкового права.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Спадкове право» студент буде **уміти:**

- міркувати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, критично мислити, брати участь у дискусіях, аргументувати свої думки, обирати оптимальне з-поміж альтернативних рішень і підходів для правильного вирішення правової ситуації;
- вільно оперувати основними поняттями і категоріями та правовими засобами сфери цивільного та спадкового права;

- вільно орієнтуватися у нормативно-правовому масиві законодавчих актів, що прямо чи опосередковано регламентують спадкові правовідносини в нашій державі;
- критично та системно аналізувати правові явища та застосовувати набуті знання у професійній діяльності;
- пояснити особливості порядку спадкування за заповітом;
- пояснити особливості порядку спадкування за законом;
- логічно, критично і системно аналізувати документи, розуміти їх правовий характер і значення;
- кваліфікувати спадково-правову ситуацію та правильно застосовувати щодо неї відповідну правову норму, а також формулювати юридично обґрунтовані висновки про права й обов'язки конкретних суб'єктів і прогнозувати юридичні наслідки їхніх дій;
- використовувати отримані теоретичні навички при складанні процесуальних документів, що супроводжують процес реалізації спадкових прав суб'єктів, самостійно складати проекти заповіту, спадкового договору тощо;
- надавати консультативно-дорадчу допомогу з питань спадкового права;
- застосовувати набуті знання у сфері спадкового права у практичній професійній діяльності.

**Опис змісту робочої програми навчальної дисципліни
«СПАДКОВЕ ПРАВО»
ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ**

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4	2	3	90	15	30	-	-	45	-	залік

Заочна	4	2	3	90	4	6	-	-	80	-	залік
---------------	---	---	---	----	---	---	---	---	----	---	-------

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р.		л	п	ла б	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Теми і плани лекційних занять											
	Змістовий модуль 1.											
	Становлення та розвиток спадкового права. Відкриття спадщини.											
Тема 1.1 Історія розвитку та становлення спадкового права: 1. Історія розвитку давньоримського спадкового права 2. Розвиток спадкового права України у складі Російської імперії (XIX – на поч. XX століть) 3. Розвиток спадкового права за часів Австро-Угорської імперії, до складу якої входили західноукраїнські землі (в XIX – на поч. XX ст.) 4. Розвиток спадкового права України у	8	1	2	-	-	5	5,75	-	0,5	-	-	5

складі СРСР 5. Розвиток спадкового права у незалежній Україні (1991- 2020 рр.)												
Тема 1.2. Основні положення та поняття науки спадкового права: 1. Поняття спадкового права як науки, навчальної дисципліни та підгалузі права 2. Предмет і метод правового регулювання. 3. Джерела спадкового права та їх загальна характеристика 4. Принципи спадкового права 5. Співвідношен ня з іншими галузями права. 6. Система спадкового права	8	1	2	-	-	5	10,7 5	0,5	0,5	-	-	10
Тема 1.3 Учасники спадкових правовідносин: 1. Поняття, ознаки та класифікація спадкових	10	1	4	-	-	5	11	0,5	0,5	-	-	10

правовідносин. 2. Поняття та підстави спадкування 3. Поняття та загальна характеристика понять «спадкодавець» і «спадкоємець». 4. Фізичні особи, як суб'єкти спадкових правовідносин. 5. Юридичні особи як суб'єкти спадкових правовідносин. 6. Держава як суб'єкт спадкових правовідносин. 7. Об'єкт і предмет спадкових правовідносин. 8. Види спадкового правонаступництва												
Тема 1.4 Відкриття спадщини: 1. Поняття спадщини та загальна характеристика 2. Відкриття спадщини. 3. Склад спадщини. Права, що не входять до складу спадщини. 4. Час	11	2	4	-	-	5	11	0,5	0,5	-	-	10

відкриття спадщини. 5. Місце відкриття спадщини. 6. Усунення від спадкування. 7. Спадковий реєстр.												
Разом за ЗМ1	37	5	12	-	-	20	38,5	1,5	2	-	-	35
	Теми лекційних занять Змістовий модуль 2. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Порядок переходу спадщини від спадкодавця до спадкоємців											
Тема 2.1. Спадкування за заповітом: 1. Поняття заповіту. Принцип свободи заповіту. 2. Умови дійсності заповіту. Порядок і форма складання заповіту. 3. Заповідальни й відказ. 4. Право на обов'язкову частку у спадщині. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. 5. Види заповітів. Заповіт подружжя. Заповіт з	11	2	4	-	-	5	11	0,5	0,5	-	-	10

умовою. Заповіт з встановленням сервітуту. Секретний заповіт. 6. Тлумачення заповіту. Недійсність заповіту.												
Тема 2.2 Спадкування за законом: 1. Поняття спадкування за законом. 2. Черговість спадкування за законом. 3. Особливості спадкування окремих спадкоємців за законом. 4. Поняття спадкування за правом представлення. 5. Спадкова трансмісія. 6. Обов'язок а частка у спадщині.	11	2	4	-	-	5	11,5	0,5	1	-	-	10
Тема 2.3 Особливості спадкування окремих видів майна: 1. Особливості спадкування квартир, будинків та інших об'єктів нерухомості.	11	2	4	-	-	5	11	0,5	1	-	-	10

2. Спадкування земельної ділянки.												
3. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності.												
4. Спадкування права на одержання страхових виплат.												
5. Спадкування корпоративних прав.												
6. Спадкування особистих немайнових прав і обов'язків.												
7. Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки.												
Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем.												
8. Спадкування заставленого майна.												
9. Особливості спадкування вкладів у банках (фінансових установах).												
10. Спадкування з іноземним елементом												

Тема 2.4 Охорона та управління спадковим майном: 1. Поняття охорони спадкових прав. 2. Строки охорони спадкових прав. 3. Суб'єкти відносин щодо охорони спадкових прав і способи охорони спадкових прав. Опис спадкового майна. 4. Вжиття заходів щодо охорони окремих видів спадкового майна, які потребують спеціального зберігання. 5. Передання майна на зберігання та управління спадкоємцям або іншим особам, яких він призначає. 6. Збереження спадкового майна. 7. Управління спадщиною	9	2	2	-	-	5	6	0,5	0,5	-	-	5
Тема 2.5 Здійснення права на спадкування. Спадковий	11	2	4	-	-	5	11	0,5	1	-	-	10

договір: 1. Прийняття спадщини. Подання заяви на прийняття спадщини. 2. Строки для прийняття спадщини. Наслідки порушення строку для прийняття спадщини. 3. Право на відмову від прийняття спадщини. 4. Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія). 5. Відумерлість спадщини. 6. Поділ спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини. 7. Поняття спадкового договору. 8. Суб'єкти спадкового договору. Форма спадкового договору. 9. Припинення, розірвання спадкового договору та визнання його недійсним.											
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Разом за ЗМ 2	53	10	18	-	-	25	51,5	2,5	4	-	-	45
Усього годин	90	15	30	-	-	45	90	4	6	-	-	80

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість годин
Не передбачено робочим планом		

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1.1	Історія розвитку та становлення спадкового права 1. Розвиток давньоримського спадкового права. 2. Особливості спадкування у Київській Русі. 3. Характеристика спадкування у Польсько-Литовському князівстві. 4. Спадкове право періоду Гетьманщини. 5. Спадкові правовідносини у Феодалній Європі. 6. Спадкування часів Австро-Угорщини. 7. Спадкове право у Російській імперії. 8. Стан законодавчого регулювання спадкових правовідносин у Радянському Союзі.	2
1.2	Основні положення та поняття науки спадкового права 1. Поняття спадкового права як науки, навчальної дисципліни та підгалузі права. 2. Ознаки спадкового права. 3. Принципи спадкового права. 4. Об'єкт і предмет спадкового права. 5. Метод спадкового права. 6. Джерела спадкового права. 7. Функції спадкового права. 8. Співвідношення з іншими галузями права. 9. Система спадкового права. 10. Спадкове право зарубіжних країн.	2
1.3	Учасники спадкових правовідносин 1. Спадкові правовідносини. 2. Класифікація спадкових правовідносин. 3. Зміст понять «спадкодавець» і «спадкоємець». 4. Фізичні особи як суб'єкти спадкових правовідносин. 5. Юридичні особи як суб'єкти спадкових правовідносин. 6. Держава як суб'єкт спадкових правовідносин. 7. Об'єкт і предмет спадкових правовідносин.	4

	8. Зміст спадкових правовідносин. 9. Підстави спадкування. 10. Види спадкового правонаступництва. 11. Спадковий процес.	
1.4	Відкриття спадщини 1. Спадщина: поняття та характеристика. 2. Відкриття спадщини. 3. Склад спадщини. 4. Час відкриття спадщини. 5. Місце відкриття спадщини. 6. Повідомлення спадкоємців про відкриття спадщини. 7. Усунення від спадкування. 8. Прийняття спадщини. 9. Відмова від спадщини. 10. Спадковий реєстр.	4
2.1	Спадкування за заповітом 1. Поняття та загальна характеристика заповіту. 2. Умови дійсності заповіту. 3. Порядок і форма складання заповіту. 4. Принцип свободи заповіту. 5. Таємниця заповіту. 6. Зміна заповіту. 7. Скасування заповіту. 8. Форма заповіту. 9. Види заповіту - Секретний заповіт - Заповіт з умовою - Заповіт подружжя 10. Заповідальні розпорядження. 11. Виконання заповіту.	4
2.2	Спадкування за законом 1. Поняття спадкування за законом. 2. Черговість спадкування за законом. 3. Особливості спадкування окремих спадкоємців за законом. 4. Поняття спадкування за правом представлення. 5. Спадкова трансмісія. 6. Обов'язкова частка у спадщині.	4
2.3	Особливості спадкування окремих видів майна 1. Спадкування предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку. 2. Спадкування квартир, будинків, земельних ділянок та інших об'єктів нерухомості. 3. Спадкування внесків у кредитних установах.	4

	4. Спадкування особистих немайнових прав та обов'язків. 5. Спадкування заставленого майна. 6. Спадкування корпоративних прав. 7. Спадкування з іноземним елементом.	
2.4	Охорона та управління спадковим майном 1. Поняття охорони спадкових прав. Заходи з охорони й управління спадковим майном. 2. Строки охорони спадкових прав. 3. Суб'єкти відносин щодо охорони спадкових прав і способи охорони спадкових прав. 4. Управління спадщиною.	2
2.5	Здійснення права на спадкування. Спадковий договір 1. Система і порядок прийняття спадщини. 2. Строк на прийняття спадщини і строк на відмову від прийняття спадщини. 3. Перехід права на прийняття спадщини. 4. Прирошення спадкових часток. 5. Заява про прийняття спадщини, про відмову від спадщини. 6. Видача, зміна та скасування свідоцтва про право на спадщину. Державне мито за оформлення спадкових прав. 7. Поняття відумерлості спадщини. 8. Підстави виникнення відумерлості спадщини. 9. Перехід спадкового майна у власність держави. 10. Поділ спадкового майна. 11. Поняття спадкового договору. 12. Суб'єкти спадкового договору. Форма спадкового договору. 13. Припинення, розірвання спадкового договору та визнання його недійсним.	4

ТЕМАТИКА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Не передбачено робочим планом.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Не передбачено робочим планом.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА

№	Назва теми	Кількість годин
1.1	Тема: Генеза спадкового права в Україні 1. Етапи формування спадкових правовідносин на теренах України 2. Інститут заповіту в праві українських земель Великого князівства Литовського	5

	3. Рецепція принципу когнатського споріднення у спадковому праві	
1.2	Тема: Доктрина науки спадкового права 1. Співвідношення спадкового права з цивільним правом та іншими галузями права. 2. Порівняльний аналіз спадкового права зарубіжних країн. 3. Роль судової практики в регулюванні спадкових правовідносин	5
1.3	Тема: Відкриття спадщини 1. Перевірка нотаріусом факту смерті, часу і місця відкриття спадщини 2. Особливості місця відкриття спадщини, яка знаходиться на непідконтрольній території 3. Прийняття спадщини, до складу якої входить нерухоме майно на території України, у випадку проживання спадкодавця за межами України	5
1.4	Тема: Спадкові правовідносини 1. Правовий статус спадкодавця 2. Правовий статус спадкоємця 3. Усунення від права на спадкування 4. Правовий статус відказоодержувача	5
2.1	Тема: Складання та виконання заповіту 1. Право на заповіт і принцип свободи заповіту 2. Сингулярне правонаступництво 3. Тлумачення заповіту: правило тлумачення favor contractus (favor negotii) та правило тлумачення favor contractus 4. Виконавець заповіту та його повноваження	5
2.2	Тема: Відумерлість спадщини 1. Підстави для визнання спадщини відумерлою 2. Суб'єкт права на відумерлу спадщину 3. Порядок визнання спадщини відумерлою в судовому порядку 4. Правові підстави повернення спадкоємцю відумерлого майна	5
2.3	Тема: Правове оформлення спадкових прав 1. Наслідки порушення строку для прийняття спадщини 2. Поділ спадщини між спадкоємцями. Переважне право окремих спадкоємців на виділ їм спадкового майна в натурі. 3. Перерозподіл спадщини. 4. Пред'явлення кредиторами спадкодавця вимог до спадкоємців. Обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредитора.	5

2.4	Тема: Спадковий договір 1. Поняття та ознаки спадкового договору, сторони спадкового договору. 2. Зміст спадкового договору, порядок укладення та форма спадкового договору. 3. Особливості спадкового договору за участі подружжя. Забезпечення виконання спадкового договору. 4. Розірвання спадкового договору	5
2.5	Тема: Охорона спадкового майна. 1. Суб'єкти відносин щодо охорони спадкових прав і способи охорони спадкових прав. 2. Опис спадкового майна. 3. Вжиття заходів щодо охорони окремих видів спадкового майна, які потребують спеціального зберігання. 4. Передання майна на зберігання та управління спадкоємцям або іншим особам, яких він призначає. Збереження спадкового майна.	5
	Разом	45

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ТА ІНДЗ

Не передбачено робочим планом.

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни.

Види, методи контролю: усна відповідь, письмова робота, тестування, контрольна робота, розв'язання задач, презентації результатів виконаних завдань і досліджень, реферативні доповіді, есе.

Процедура поточного контролю з навчальної дисципліни «Корпоративне право» може складатися з кількох етапів:

1) контроль засвоєння теоретичного матеріалу за кожною темою курсу шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, письмових самостійних робіт (есе, рефератів, тестові завдання тощо); виконання практичних (індивідуальних і групових) завдань; розв'язання задач-казусів.

2) співбесіди з виконання будь-яких завдань по кожній темі навчальної дисципліни.

***Перелік питань для самоконтролю й контролю
навчальних досягнень студентів
з навчальної дисципліни «Спадкове право»***

1. Історія розвитку спадкового права в країнах Західної Європи.
2. Розвиток спадкового права України у складі Російської імперії (XIX – на поч. XX століть).
3. Розвиток спадкового права за часів Австро-Угорської імперії, до складу якої входили західноукраїнські землі (в XIX – на поч. XX ст.).
4. Розвиток спадкового права України у складі СРСР.
5. Розвиток спадкового права незалежної України (1991- 2020 рр.).
6. Поняття та предмет спадкового права.
7. Джерела спадкового права.
8. Принципи спадкового права.
9. Спадкові правовідносини.
10. Суб'єкти спадкових правовідносин.
11. Об'єкт спадкових правовідносин.
12. Зміст спадкових правовідносин.
13. Поняття та види спадкування.
14. Відкриття спадщини.
15. Місце відкриття спадщини
16. Час відкриття спадщини.
17. Склад спадщини.
18. Особливості спадкування об'єктів незавершеного будівництва.
19. Особливості спадкування самочинного будівництва.
20. Особливості спадкування частки учасника підприємницького товариства.
21. Особливості спадкування частки співвласника приватизованої квартири (будинку).
22. Особливості спадкування авторських прав.
23. Особливості спадкування права на одержання страхових виплат.
24. Особливості спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки.

25. Особливості спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду завдану спадкодавцем.
26. Усунення від права на спадкування.
27. Поняття заповіту та умови його дійсності.
28. Види заповітів.
29. Секретний заповіт.
30. Заповіт з умовою.
31. Спільний заповіт подружжя.
32. Право на заповіт. Свобода заповіту.
33. Форма і порядок вчинення заповіту.
34. Зміст заповіту.
35. Свобода заповіту. Обов'язкова частка у спадщині.
36. Зміна та скасування заповіту.
37. Недійсність заповіту.
38. Тлумачення та виконання заповіту.
39. Підстави спадкування за законом.
40. Черговість спадкування.
41. Спадкування за правом представлення.
42. Способи прийняття спадщини.
43. Строки прийняття спадщини.
44. Відмова від прийняття спадщини.
45. Спадкова трансмісія.
46. Відумерлість спадщини.
47. Частки у спадщині (в т.ч. прирощення часток, поділ і перерозподіл спадщини).
48. Оформлення права на спадщину.
49. Аналіз судової практики щодо визнання заповіту недійсним.
50. Аналіз судової практики щодо пропущення строку, визначеного для прийняття спадщини.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за результатами поточного контролю

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу вищої освіти виставляються оцінки за національною (традиційною) шкалою відповідно до

затверджених критеріїв оцінювання затверджених на засіданні кафедри приватного права (Протокол №1 від 29.08.2021р.) з урахуванням Положення «Про організацію освітнього процесу в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича».

Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу. Форми поточного контролю (контрольних заходів): 1) модульні контрольні роботи; 2) усні та письмові опитування на лекційних, практичних заняттях; 3) інтерактивні методи навчання; 4) розв'язання індивідуальних задач; 5) підготовка оглядів спеціальної літератури; 6) підготовка рефератів або есе; 7) індивідуальна або групова презентація.

Кількість заходів і форми проведення поточного контролю, а також критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за кожною формою контролю визначається викладачем кафедри самостійно відповідно до принципів академічної свободи.

Усний виступ і виконання письмового завдання під час практичного заняття	Критерії оцінювання
5 балів	Студент бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття; в повному обсязі володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; вільно самостійно й аргументовано викладає особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права під час усних виступів і письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань; демонструє здатність до

	критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності; логічно визначає належні та прийнятні для юридичного аналізу факти, провівши збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, доступних інформаційних технологій і баз даних; володіє здатністю до консультування з правових питань, зокрема можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних і конфіденційної інформації; логічно, критично і системно аналізує документи, розуміє їх правовий характер і значення. Правильно виконав усі практичні завдання
4 бали	Студент добре засвоїв теоретичний матеріал заняття; достатньо повно володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; викладає особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права під час усних виступів і письмових відповідей; в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; логічно визначає належні та прийнятні для юридичного аналізу факти, провівши збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, доступних інформаційних технологій і баз даних; володіє здатністю до консультування з правових питань, зокрема можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних і конфіденційної інформації; логічно, критично і

	системно аналізує документи, розуміє їх правовий характер і значення. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини й аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно виконав більшість практичних завдань
3 бали	Студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми; в цілому володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; фрагментарно викладає особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права; намагається викладати основний зміст навчального матеріалу під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування й аргументації, без використання необхідної літератури, доступних інформаційних технологій і баз даних, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки; відповідаючи на питання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища. Правильно виконав половину практичних завдань
2 бали	Студент не в повному обсязі опанував навчальний матеріал теми; не в повному обсязі володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; не знає наукових фактів, визначень; фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає особливості реалізації та застосування норм матеріального та процесуального права під час усних виступів і письмових відповідей; недостатньо розкриває зміст теоретичних

	питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності; майже не орієнтується в першоджерелах і рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані. Правильно виконав меншість практичних завдань
1 бал	Студент частково володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; не у змозі викласти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права, зміст більшості питань теми під час усних виступів і письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно виконав окремі практичні завдання
0 балів	Студент не володіє здатністю застосовувати знання завдань, принципів, доктрини корпоративного права та його правових інститутів; викласти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права; не спроможний викласти навчальний матеріал з дисципліни; відсутнє наукове мислення, практичні навички несформовані; не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не виконав жодного практичного завдання

Доповнення до виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Підготовка творчих завдань (есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе – це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкрити різні погляди на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2 бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них і зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу й узагальнюючих висновків.

Індивідуальна траєкторія здобувача вищої освіти у процесі вивчення навчальної дисципліни – участь у неформальній/інформальній освіті

Якщо здобувач освіти отримав знання окрім формальної освіти у неформальній/інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно з положенням «Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» та рішення кафедри (на основі аргументування викладача, що тематика семінарів, вебінарів, воркшопів, тренінгів, у яких узяв участь студент, підтверджується сертифікатом, програмою, а також відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю тощо).

Критерії оцінювання результатів навчання (з навчальної дисципліни «Спадкове право») на підсумковому контролі

Максимальна кількість балів Залік 50 балів	Оцінка за шкалою ECTS	Критерії оцінювання знань студентів
Відмінно 45-50	A (90-100)	Студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, аргументовано його викладає під час усної та письмової відповідей. Наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу. Здатний розв'язувати ускладнені кейси (казуси), завдання та вміє належно використовувати нормативну базу, судову практику (вітчизняну та європейську). Володіє відповідною науково-правовою термінологією. Показав високий рівень розвитку навичок самостійного

		мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Добре 39-44	В (80-89)	Студент достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних і письмових відповідей. Здатний розв'язувати кейси (казуси), завдання із посиланням на положення нормативно-правових актів і судову практику. На достатньому рівні володіє відповідною науково-правовою термінологією. Проте під час усної відповіді, виконання практичних завдань, казусів інколи не вистачає аргументації, послідовності у викладі матеріалу. Допускається окремих несуттєвих неточностей та незначних помилок. Показав достатній рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Добре 33-38	С (70-79)	Студент демонструє загалом добрі знання навчального матеріалу. Під час усних і письмових відповідей робить помітні помилки, неточності. Не вміє робити певні узагальнення та висновки. Може самостійно розв'язувати стандартні, типові кейси (казуси), завдання, що не

		потребують детального аналізу нормативно-правових актів і судової практики. Частково володіє відповідною науково-правовою термінологією. Показав базовий рівень розвитку навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Задовільно 27-32	D (60-69)	Студент демонструє посередні знання навчального матеріалу, викладає його основний зміст, але без глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування, аргументації та використання усіх необхідних нормативно-правових актів та основної літератури. Під час усних і письмових відповідей допускається суттєвих неточностей та помилок, унаслідок чого відповідь неповна. У мінімальному обсязі опрацьовує рекомендовану літературу. Може самостійно розв'язувати кейси (казуси), завдання низького рівня складності. Володіє лише базовою науково-правовою термінологією. Показав посередній рівень розвитку навичок самостійного мислення та викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Задовільно	E (50-59)	Студент демонструє

21-26		мінімальний рівень знань навчального матеріалу. Під час усних і письмових відповідей узагальнення та висновки відсутні, не орієнтується в базових для навчального курсу нормативно-правових актах. Може самостійно розв'язати найпростіші, типові казуси (кейси), завдання за зразком. У мінімальному обсязі опрацьовує основну літературу. Володіє лише базовою науково-правовою термінологією. Показав досить низький рівень розвитку навичок самостійного мислення та викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.
Незадовільно 16-20	Fx (35-49)	Студент не засвоїв навчальний матеріал курсу, дає неправильні відповіді на більшість поставлених теоретичних, практичних запитань. Під час усної та письмової відповідей демонструє елементарну, фрагментарну обізнаність з правових питань. У відповіді цілком відсутня самостійність, лише за допомогою викладача може сформулювати основні положення курсу. Володіє лише незначною частиною базової науково-правової термінології. Не може самостійно розв'язати найпростіші, типові казуси (кейси), завдання. Рівень

		розвитку навичок самостійного мислення та викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики – примітивний.
Незадовільно 0-15	F (1-34)	Студент не засвоїв навчальний матеріал з курсу, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні запитання та пасивно поводить на практичних заняттях. Володіє лише окремими основними правовими термінами. Не вміє розв'язувати найпростіші типові казуси (кейси), завдання. Не проявляє навичок самостійного мислення і викладення власних думок під час написання есе з правової проблематики.

Підсумкова оцінка як показник результатів вивчення навчальної дисципліни складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **50 балів** та підсумкового модуль – контролю (залік) – **50 балів**, за **100-бальною університетською шкалою**.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка за шкалою ECTS		Оцінка за національною шкалою	
Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою	Для іспиту	Для заліку
A (90-100)	відмінно	Відмінно	Зараховано
B (80-89)	дуже добре	Добре	
C (70-	добре		

79)			
D (60-69)	задовільно	Задовільно	
E (50-59)	достатньо		
FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання		Незараховано (з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання)

Методи та освітні технології навчання

Освітні технології, які використовуються під час вивчення курсу:

1) структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність постановки і вирішення дидактичних завдань на основі поетапного відбору їх змісту, форм, методів і засобів із урахуванням діагностування результатів;

2) інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів (у т.ч. електронних);

3) тренінгові засоби: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів виконання типових практичних завдань;

4) діалогово-комунікаційні технології: сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня.

Навчальна дисципліна «Спадкове право» передбачає використання таких методів навчання та викладання:

1) методи організації та проведення навчально-пізнавальної діяльності: вербальні (словесні), наочні, проблемно-пошукові, індуктивно-дедуктивні;

2) методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії, емоційний вплив педагогів, заохочення та стимулювання навчальної діяльності;

3) методи контролю та самоконтролю у навчанні: опитування, письмові роботи, тестування, самоконтроль;

4) методи організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності: методи стимулювання та мотивації студента; методи контролю та самоконтролю в навчанні; бінарні методи навчання;

5) метод проблемного навчання – основна увага приділяється мотивам і способам мисленнєвої діяльності студента, а також процедурам його включення в проблемну ситуацію. Основний прийом у проблемному навчанні – проблемна ситуація, типи проблемних ситуацій, евристичні програми;

6) метод інтерактивного (комунікативного) навчання – засвоєння знань шляхом організації взаємодії між людьми та їх стосунками. Навчання розглядається як процес соціальний, колективний. Основний прийом в інтерактивному навчанні – колективні дискусії, діалоги під час розв’язання задач.

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни «Спадкове право» ґрунтується на принципах співробітництва й академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть оригінальним дослідженням чи міркуванням і об’єктивно оцінені викладачем.

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»

<https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivets-koho-natsionalnoho-universytetu.pdf> ;

- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича»

<https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwgb/polozhennia-chnu-pro-plahi-at-2023plusdodatky-31102023.pdf>

**Розподіл балів, які отримують студенти
(залік)**

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА МОДУЛЯМИ Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)									Підсумковий контроль залік	Сумарна к-ть балів (max.)
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I				ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II					50	100
1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5		
5	5	5	10	5	5	5	5	5		
УСЬОГО - 25				УСЬОГО - 25						

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ПЛАНИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Становлення та розвиток спадкового права. Відкриття спадщини.

1.1. Історія розвитку та становлення спадкового права

Мета лекційного заняття полягає у тому, щоб на підставі основних історичних епох пояснити студентам ключові віхи у розвитку спадкового права в Україні та світі. Для досягнення мети у процесі лекційного заняття нами буде:

- 1) розглянуто основні етапи зародження спадкових правовідносин, вплив римського спадкового права на сучасне регулювання спадкових відносин у сучасній Україні,
- 2) визначено зміст ключових інститутів спадкового права зарубіжних країн,
- 3) проаналізовано основні тенденції розвитку спадкових правовідносин у світі та динаміку розвитку норм спадкового законодавства.

План лекційного заняття

1. Розвиток давньоримського спадкового права.
2. Особливості спадкування у Київській Русі.
3. Характеристика спадкування у Польсько-Литовському князівстві.
4. Спадкове право періоду Гетьманщини.
5. Спадкові правовідносини у Феодалній Європі.
6. Спадкування часів Австро-Угорщини.
7. Спадкове право у Російській імперії.

8. Стан законодавчого регулювання спадкових правовідносин у Радянському Союзі.

1.2. Основні положення та поняття науки спадкового права

Мета лекційного заняття полягає у тому, щоб із теоретичного погляду окреслити категоріально-понятійний апарат науки спадкового права. Для досягнення мети у процесі лекційного заняття нами буде:

- 1) розглянуто різноманітні підходи науковців до визначення поняття «наука спадкового права»;
- 2) визначено зміст фундаментальних і системоутворюючих категорій науки спадкового права;
- 3) проаналізовано зміст запозичених з інших правових систем понять і категорій до вітчизняної науки спадкового права, а також розкрито вплив і взаємоумовленість термінів спадкового права з іншими галузями права.

План лекційного заняття

1. Поняття спадкового права як науки, навчальної дисципліни та підгалузі права.
2. Ознаки спадкового права.
3. Принципи спадкового права.
4. Об'єкт і предмет спадкового права.
5. Метод спадкового права.
6. Джерела спадкового права.
7. Функції спадкового права.
8. Співвідношення з іншими галузями права.
9. Система спадкового права.
10. Спадкове право зарубіжних країн.

1.3. Учасники спадкових правовідносин

Мета лекційного заняття полягає у тому, щоб диференціювати ключових суб'єктів спадкових правовідносин та їхній правовий статус. Для досягнення мети у процесі лекційного заняття нами буде:

- 1) розглянуто співвідношення понять «учасник спадкових правовідносин» і «суб'єкт спадкового права»;
- 2) визначено зміст правового статусу спадкодавця і спадкоємців у спадкових правовідносинах, а також зміст прав і обов'язків учасників спадкових правовідносин;
- 3) проаналізовано значення обсягу повноважень осіб, які, не будучи спадкоємцем чи спадкодавцем, беруть участь у спадкових правовідносинах.

План лекційного заняття

1. Спадкові правовідносини.
2. Класифікація спадкових правовідносин.
3. Зміст понять «спадкодавець» і «спадкоємець».
4. Фізичні особи як суб'єкти спадкових правовідносин.
5. Юридичні особи як суб'єкти спадкових правовідносин.
6. Держава як суб'єкт спадкових правовідносин.
7. Об'єкт і предмет спадкових правовідносин.
8. Зміст спадкових правовідносин.
9. Підстави спадкування.
10. Види спадкового правонаступництва.
11. Спадковий процес.

1.4. Відкриття спадщини

Мета лекційного заняття полягає у тому, щоб з'ясувати сутність процедури відкриття спадщини. Для досягнення мети у процесі лекційного заняття нами буде:

- 1) розглянуто порядок відкриття спадщини;
- 2) визначено правовий статус осіб, які беруть участь у відкритті спадщини;
- 3) проаналізовано зміст поняття «спадщина», «місце відкриття спадщини», «час відкриття спадщини» тощо.

План лекційного заняття

1. Поняття спадщини та загальна характеристика.
2. Відкриття спадщини.
3. Склад спадщини. Права, що не входять до складу спадщини.
4. Час відкриття спадщини.
5. Місце відкриття спадщини.
6. Усунення від спадкування.
7. Спадковий реєстр.

Змістовий модуль 2.

Спадкування за заповітом. Спадкування за законом.

Порядок переходу спадщини від спадкодавця до спадкоємців

2.1. Спадкування за заповітом

Мета лекційного заняття полягає у тому, щоб опанувати один з найбільш поширених видів спадкування у нашій державі – спадкування за заповітом. Для досягнення мети у процесі лекційного заняття нами буде:

- 1) розглянуто поняття «заповіт», класифікацію існуючих видів заповітів, зміст заповідального відказу;
- 2) визначено порядок складання заповіту;
- 3) проаналізовано особливості посвідчення заповітів.

План лекційного заняття

1. Поняття заповіту. Принцип свободи заповіту.
2. Умови дійсності заповіту. Порядок і форма складання заповіту.
3. Заповідальний відказ.
4. Право на обов'язкову частку у спадщині. Спадкування частини спадщини, що не

охоплена заповітом.

5. Види заповітів. Заповіт подружжя. Заповіт з умовою. Заповіт з встановленням сервітуту. Секретний заповіт.

6. Глумачення заповіту. Недійсність заповіту.

2.2. Спадкування за законом

Мета лекційного заняття полягає у тому, щоб виявити специфіку спадкування за законом. Для досягнення мети у процесі лекційного заняття нами буде:

- 1) розглянуто основні джерела, що регламентують спадкування за законом;
- 2) визначено зміст черговості спадкування за законом і зміст спадкування за правом представлення, визначено коло осіб, які можуть бути усунені від спадкування за законом;
- 3) проаналізовано особливості спадкової трансмісії.

План лекційного заняття

1. Поняття спадкування за законом. Черговість спадкування за законом
2. Зміна черговості одержання права на спадкування
3. Зміна розміру частки у спадщині спадкоємця за законом
4. Перша черга спадкоємців за законом
5. Друга черга спадкоємців за законом
6. Третя черга спадкоємців за законом
7. Четверта черга спадкоємців за законом
8. П'ята черга спадкоємців за законом
9. Спадкування за правом представлення

2.3. Особливості спадкування окремих видів майна

Мета лекційного заняття полягає у тому, щоб пояснити студентам необхідність установаження відмінної процедури спадкування різних видів майна померлого. Для досягнення мети у процесі лекційного заняття нами буде:

- 1) розглянуто різні порядки спадкування, що залежать від виду майна;

- 2) визначено специфіку спадкування нерухомого майна, грошових коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах;
- 3) проаналізовано соціально-економічну та цивільно-правову суть строків для вчинення різних процедурних дій у контексті спадкування.

План лекційного заняття

1. Особливості спадкування квартир, будинків та інших об'єктів нерухомості.
2. Спадкування земельної ділянки.
3. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності.
4. Спадкування права на одержання страхових виплат.
5. Спадкування корпоративних прав.
6. Спадкування особистих немайнових прав та обов'язків.
7. Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем.
8. Спадкування заставленого майна.
9. Особливості спадкування вкладів у банках (фінансових установах).
10. Спадкування з іноземним елементом.

2.4. Охорона та управління спадковим майном

Мета лекційного заняття полягає у тому, щоб розкрити зміст та особливості охорони спадкового майна. Для досягнення мети у процесі лекційного заняття нами буде:

- 1) розглянуто основні особливості розмежування видів майна, що можуть входити до спадкової маси, зміст ключових понять і категорій у цьому контексті;
- 2) визначено порядок встановлення охорони та процедуру здійснення управління спадковим майном, а також уміти розмежовувати учасників правовідносин з охорони та управління спадковим майном;

- 3) проаналізовано правові наслідки охорони та управління спадковим майном.

План лекційного заняття

1. Поняття охорони спадкових прав.
2. Строки охорони спадкових прав.
3. Суб'єкти відносин щодо охорони спадкових прав та способи охорони спадкових прав. Опис спадкового майна.
4. Вжиття заходів щодо охорони окремих видів спадкового майна, які потребують спеціального зберігання.
5. Передання майна на зберігання та управління спадкоємцям або іншим особам, яких він призначає.
6. Збереження спадкового майна.
7. Управління спадщиною.

2.5. Здійснення права на спадкування. Спадковий договір

Мета лекційного заняття полягає у тому, щоб максимально повно довести до відома студентів покрокові дії з прийняття чи відмови від прийняття спадщини. Для досягнення мети у процесі лекційного заняття нами буде:

- 1) розглянуто основні етапи здійснення та реалізації спадкових прав;
- 2) визначено зміст порядку прийняття спадщини, а також уміти пояснити сутність спадкового договору;
- 3) проаналізовано особливості процедури прийняття спадщини та специфіку відмови від прийняття спадщини.

План лекційного заняття

1. Прийняття спадщини. Подання заяви на прийняття спадщини.
2. Строки для прийняття спадщини. Наслідки порушення строку для прийняття спадщини.
3. Право на відмову від прийняття спадщини. Правові наслідки відмови від прийняття спадщини.

4. Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія).
5. Відумерлість спадщини.
6. Поділ спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини.
7. Поняття спадкового договору.
8. Суб'єкти спадкового договору. Форма спадкового договору.
9. Припинення, розірвання спадкового договору та визнання його недійсним.

ТЕМИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ, ЗАДАЧІ

Змістовий модуль I. Становлення та розвиток спадкового права. Відкриття спадщини

Тема 1.1. Історія розвитку та становлення спадкового права

Питання

1. Розвиток давньоримського спадкового права.
2. Особливості спадкування у Київській Русі.
3. Характеристика спадкування у Польсько-Литовському князівстві.
4. Спадкове право періоду Гетьманщини.
5. Спадкові правовідносини у Феодалній Європі.
6. Спадкування часів Австро-Угорщини.
7. Спадкове право у Російській імперії.
8. Стан законодавчого регулювання спадкових правовідносин у Радянському Союзі.

Завдання

Завдання 1

Розкрийте правову природу та зміст поняття «тестаментоздатність».

Завдання 2

Проведіть дослідження принципу когнатського споріднення й особливості його рецесії у спадковому праві України.

Завдання 3

Підготуйте есе на тему: «Розвиток інституту спадкування за правом спорідненості в українському суспільстві Х–XVII ст.».

Завдання 4

Підготуйте презентацію на тему: «Джерела українського спадкового права».

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 04.02.2026).
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

Література

1. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.
2. Журавльов Д.В., Чижмарь К.І. Спадщина і спадкування в Україні. Запитання, відповіді, практичні поради, судова практика. ЦУЛ, 2017. - 312с.
3. Коротюк О.В. Спадщина з іноземним елементом. Практичний посібник. ОВК. 2024. – 240 с.
4. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці : практичний посібник. Київ : Алерта, 2017. 260 с.
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
6. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
7. Спадкове право: коментар до книги VI Цивільного кодексу України / О. В. Коротюк; за заг. ред. О. В. Дзери. 3-тє видання, перероблене і доповнене. К.: ОВК, 2017. 282 с.
8. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. Нестерцова Собакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
9. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-практичне видання / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси, кандидата юридичних наук, доцента О.В. Кіріак. Київ: Алерта, 2025. 576 с.
10. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін.; голов. ред.

- С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.
11. Спадщина і спадкування. Актуальне законодавство та судова практика. Центр учбової літератури, - 2021. 334 с.
 12. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.
 13. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.
 14. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
 15. Васильченко В.В. Рецепція римського спадкового права в сучасному спадковому праві України: Автореф. дисс... канд. юр. наук. К., 1997. 26 с.
 16. Гончарова А.В. Спадкування за законом: історичні передумови сучасного стану. Правові горизонти. 2018. № 8 (21). С. 28 – 32.
 17. Михайлів М.О. Спадкування за заповітом в умовах рекодифікації цивільного законодавства України. Підприємництво, господарство і право. № 10. 2020. С. 22 – 26.
 18. Нелін О. І. До питання спадкового права за Статутом Великого князівства Литовського 1529 року. Право і Безпека. 2005. Т. 4, № 6. С. 160 – 163.
 19. Нелін О.І. До питання успадкування в українських землях у складі Австро-Угорської імперії. Держава і право. 2009. Вип. 45. С. 141 – 146.
 20. Нелін О.І. До питання спадковості за Магдебурзьким правом. Право і безпека. 2003. 2, № 4. С. 70 – 73.
 21. Нелін О.І. Становлення і розвиток радянського спадкового права. Право і безпека. 2005. № 1. С. 139 – 141.
 22. Половинкіна Р.Ю. Становлення та розвиток радянського

- спадкового права : дис. ... канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Класичний приватний університет; Руслана Юрїївна Половинкіна. Запоріжжя, 2015.
23. Цицюра Н. Б. Спадкування за законом у римському праві як основа сучасного спадкового права. Римське право у світлі сучасної методології гуманітарного знання. 2020. С. 121.
24. Шахрайчук І.А. Спадкове право. Ретроспективний аналіз. Дніпропетровськ: Дніпр. нац. універ., 2004. 135 с.

Тема 1.2. Основні положення та поняття науки спадкового права

1. Поняття спадкового права як науки, навчальної дисципліни та підгалузі права.
2. Ознаки спадкового права.
3. Принципи спадкового права.
4. Об'єкт і предмет спадкового права.
5. Метод спадкового права.
6. Джерела спадкового права.
7. Функції спадкового права.
8. Співвідношення з іншими галузями права.
9. Система спадкового права.
10. Спадкове право зарубіжних країн.

Завдання

Завдання 1

Підготуйте таблицю (схему) із відомостями про співвідношення спадкового права з цивільним правом та іншими галузями права.

Завдання 2

Підготуйте презентацію за темою: «Роль судової практики в регулюванні спадкових правовідносин».

Завдання 3

Проведіть порівняльно-правове дослідження загальних положень про спадкування за українським законодавством і законодавством зарубіжних країн (країна – за вибором).

Завдання 4

Проаналізуйте принципи універсального спадкового правонаступництва. Результати дослідження відобразіть у доповіді.

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 04.02.2026).
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України :

затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

Література

1. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.
2. Журавльов Д.В., Чижмарь К.І. Спадщина і спадкування в Україні. Запитання, відповіді, практичні поради, судова практика. ЦУЛ, 2017. - 312с.
3. Коротюк О.В. Спадщина з іноземним елементом. Практичний посібник. ОВК. 2024. – 240 с.
4. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці : практичний посібник. Київ : Алерта, 2017. 260 с.
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
6. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
7. Спадкове право: коментар до книги VI Цивільного кодексу України / О. В. Коротюк; за заг. ред. О. В. Дзери. 3-тє видання, перероблене і доповнене. К.: ОВК, 2017. 282 с.
8. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
9. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-практичне видання / за заг. ред. доктора юридичних

- наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси, кандидата юридичних наук, доцента О.В. Кіріак. Київ: Алерта, 2025. 576 с.
10. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін.; голов. ред. С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.
 11. Спадщина і спадкування. Актуальне законодавство та судова практика. Центр учбової літератури, - 2021. 334 с.
 12. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.
 13. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.
 14. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
 15. Васильченко В.В. Визначення поняття спадкового права в об'єктивному значенні. Юридичний вісник. 2003. № 3. С. 114 – 120.
 16. Васильченко В.В. Гносеологічні аспекти визначення поняття спадкового права. Держава і право. 2001. Вип. 11. С. 242 – 246.
 17. Ватрас, В. (2021). Міжнародні та національні джерела спадкового права: до питання про визначення змісту. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, (65). С.97-101.
 18. Гаврік Р.О. Теоретико-правові проблеми визначення поняття та предмету спадкового права. Право та державне управління. №1. 2021. С. 33-39.
 19. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні : дис. ... докт. юрид. наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Київ, 2007.

20. Зайцев О. Л. Основні положення спадкового права. Форум права. 2010. № 1. С. 112 – 115.
21. Кухарєв О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
22. Михайлів М. Колізійне регулювання спадкових відносин у міжнародному приватному праві України. Право України. № 6. 2020. С. 127 – 147.
23. Михайлів М.О. Уніфікація колізійних норм у сфері спадкових відносин. Часопис Київського університету права № 2. 2019. С. 131 – 137.
24. Михайлів М.О. Уніфікація колізійних норм у сфері спадкових відносин. Часопис Київського університету права. № 2. 2019. С. 131 – 137.
25. Рябоконт Є.О Спадкове правовідношення в цивільному праві К.: КНТ, 2002. 266 с.
26. Самойлов М.О. Колізійні питання спадкового права у сучасному українському законодавстві. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2006. № 35. С. 277 – 284.
27. Сучасні тенденції розвитку спадкового права (порівняльно-правове дослідження): Монографія / Ю. О. Заїка, Н. Б. Солтис, В. В. Проценко, Є. О. Рябоконт. К: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва ім. ак. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015, 248с.

Тема 1.3. Учасники спадкових правовідносин

Питання

1. Спадкові правовідносини.
2. Класифікація спадкових правовідносин.
3. Зміст понять «спадкодавець» і «спадкоємець».
4. Фізичні особи як суб'єкти спадкових правовідносин.
5. Юридичні особи як суб'єкти спадкових правовідносин.
6. Держава як суб'єкт спадкових правовідносин.
7. Об'єкт і предмет спадкових правовідносин.

8. Зміст спадкових правовідносин.
9. Підстави спадкування.
10. Види спадкового правонаступництва.
11. Спадковий процес.

Завдання

Завдання 1

Проаналізуйте чотири рішення суду (за 2022-2025 роки) у справах про стягнення зі спадкоємців боргу за договором позики, з яких два – на користь спадкоємців, а два – на користь кредиторів спадкодавця. Визначте підстави відмови або задоволення позову у такій категорії справ.

Завдання 2

Порівняйте поняття «потенційний спадкоємець» із поняттям «фактичний спадкоємець».

Задачі

Задача 1

Громадянину Пушкалову Т.Т. 10 грудня 2023 року була проведена складна операція, після чого життєдіяльність його організму підтримувалась за допомогою апарату штучної вентиляції легень і апарату штучного кровообігу. 24 грудня 2023 року лікарі констатували смерть Пушкалова Т.Т. у зв'язку зі смертю мозку. У місті Львові, яке було постійним місцем проживання Пушкалова Т.Т., у нього залишилось майно, а саме: квартира, придбана ним до шлюбу, а також будинок, який він успадкував після смерті своєї матері. У квартирі проживали його дружина та дочка. У будинку проживала сім'я Петренко, які винаймали його за договором оренди.

Як встановлюється факт смерті громадянина Пушкалова Т.Т.? Який документ підтверджує факт смерті Пушкалова Т.Т.? Як визначити час і місце відкриття спадщини? Хто в даній ситуації має право на спадкування після смерті Пушкалова Т.Т.?

Задача 2

Громадянин Коваль Г.О. загинув у ДТП 15 травня 2025 року. На момент смерті у нього залишилася дружина, яка перебувала на третьому місяці вагітності, та повнолітній син від першого шлюбу. Син подав заяву про прийняття спадщини та наполягав на негайній видачі свідоцтва про право на спадщину на все майно, стверджуючи, що ненароджена дитина не є суб'єктом права на спадкування, оскільки не має цивільної правоздатності.

З якого моменту фізична особа стає суб'єктом спадкових правовідносин? Які дії має вчинити нотаріус у цій ситуації згідно з положеннями ЦК України? Як зміниться розподіл спадщини, якщо дитина народиться живою і якщо вона народиться мертвою?

Задача 3

Відомий меценат залишив заповіт, згідно з яким значна сума коштів і приміщення галереї мають перейти у власність приватної арт-школи «Етюд» (юридична особа). На момент відкриття спадщини з'ясувалося, що арт-школа перебуває у процесі ліквідації, а її майно вже частково розподілено між кредиторами.

За якої умови юридична особа може бути суб'єктом спадкових правовідносин? Чи має право юридична особа, що перебуває у стані ліквідації, прийняти спадщину? Хто успадкує майно, якщо юридичну особу буде ліквідовано до моменту подання заяви про прийняття спадщини?

Задача 4

Громадянин Олійник О.А. склав заповіт, яким заповів свою квартиру й автомобіль племіннику. Однак після його смерті з'ясувалося, що у нього залишилася дружина (62 роки) та неповнолітня донька. Крім того, за три місяці до смерті Олійник О.А. продав автомобіль.

Які існують підстави спадкування в даній ситуації? Як співвідносяться між собою спадкування за заповітом та за

законом у випадку наявності осіб, що мають право на обов'язкову частку у спадщині? Що відбувається з частиною заповіту щодо автомобіля, якого на момент відкриття спадщини не існувало у власності спадкодавця?

Задача 5

Спадкоємець Степанов П.К. прийняв спадщину після смерті свого батька. До складу спадщини увійшов житловий будинок вартістю 1 млн грн та борг за банківським кредитом у розмірі 1,5 млн грн. Степанов П.К. вважає, що він має право успадкувати лише будинок, а від сплати боргу може відмовитися, оскільки сума боргу перевищує вартість майна.

Визначте зміст спадкових правовідносин (актив і пасив спадщини). Чи має право спадкоємець прийняти права (майно) і відмовитися від обов'язків (боргів)? Який порядок відповідальності спадкоємця за боргами спадкодавця згідно з положеннями ЦК України?

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 04.02.2026).
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян

- та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

Література

1. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.
2. Журавльов Д.В., Чижмарь К.І. Спадщина і спадкування в Україні. Запитання, відповіді, практичні поради, судова практика. ЦУЛ, 2017. - 312с.
3. Коротюк О.В. Спадщина з іноземним елементом. Практичний посібник. ОВК. 2024. – 240 с.
4. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці : практичний посібник. Київ : Алерта, 2017. 260 с.
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
6. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.

7. Спадкове право: коментар до книги VI Цивільного кодексу України / О. В. Коротюк; за заг. ред. О. В. Дзери. 3-тє видання, перероблене і доповнене. К.: ОВК, 2017. 282 с.
8. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
9. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-практичне видання / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси, кандидата юридичних наук, доцента О.В. Кіріак. Київ: Алерта, 2025. 576 с.
10. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін. ; голов. ред. С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.
11. Спадщина і спадкування. Актуальне законодавство та судова практика. Центр учбової літератури, - 2021. 334 с.
12. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.
13. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін. ; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.
14. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
15. Бориславська М. В. Суб'єкти спадкового правонаступництва та суб'єкти (учасники) спадкових

- правовідносин. Університетські наукові записки. 2019. № 3. С. 136 – 157.
16. Валах В. В. Відмежування правонаступництва від суміжних явищ у цивільному праві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2015. Вип. 30 (1). С. 114 – 118.
 17. Главач І. І. Теоретико-правові аспекти розмежування понять «суб'єкт» та «учасник» спадкових правовідносин. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. Вип. 34. 2014. С. 135 – 143.
 18. Колінько О. О., Ширимета А. В. Механізм реалізації спадкових правовідносин в умовах сучасності. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 5. С. 67 – 70.
 19. Кухарев О. Є. Догматична конструкція універсального правонаступництва у сфері спадкового права. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2020. № 3 (90). С. 40 – 49.
 20. Малик О. В. Правова природа спадкового правовідношення. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 1. С. 105 – 107.
 21. Михайлів М.О. Уніфікація колізійних норм у сфері спадкових відносин. Часопис Київського університету права № 2. 2019. С. 131 – 137.
 22. Олійник О., Кривов'яз Є. Правова природа спадкових правовідносин. Legal Bulletin, 2020. С. 84 – 90.
 23. Печений О.П. До питання про особливості спадкових правовідносин. Проблеми законності. 2019. Вип. 129. С. 99 – 103.
 24. Погребняк В. Я. Перехід суб'єктивних цивільних прав і правонаступництво як категорії цивільного права: сутність і співвідношення. Право і суспільство. 2019. № 1 (2). С. 38 – 44.

25. Рябоконь Є.О Спадкове правовідношення в цивільному праві К.: КНТ, 2002. 266 с.
26. Ходико Ю.Є. Правова природа об'єкта спадкового правовідношення. Право і суспільство. 2016. № 5. С. 59 – 64.
27. Хороша Т. С. Міжнародні договори як засіб регулювання спадкових відносин з іноземним елементом. Альманах міжнародного права. Випуск 12. С. 22 – 31.

Тема 1.4. Відкриття спадщини

Питання

1. Спадщина: поняття та характеристика.
2. Відкриття спадщини.
3. Склад спадщини.
4. Час відкриття спадщини.
5. Місце відкриття спадщини.
6. Усунення від спадкування.
7. Прийняття спадщини. Відмова від спадщини.
8. Спадковий реєстр.

Завдання

Завдання 1

Складіть порівняльну таблицю: «Правовий статус потенційного спадкоємця VS Правовий статус фактичного спадкоємця».

Завдання 2

Складіть проєкт позовної заяви про усунення спадкоємця від права на спадкування.

Завдання 3

Проаналізуйте судову практику у справах про усунення від права на спадкування.

Завдання 4

Проаналізуйте чотири рішення суду у справах про встановлення місця відкриття спадщини (за 2020-2025 рр.), з яких два – на користь заявника, а 2 – про відмову у задоволенні вимоги. Визначте підстави відмови або задоволення позову у такій категорії справ.

Завдання 5

Складіть проєкт заяви про відмову від прийняття спадщини.

Завдання 6

Проаналізуйте судову практику у справах про усунення від права на спадкування.

Задачи

Задача 1

10.03.2023 року Іван Бортко та його дружина Тетяна потрапили в автомобільну катастрофу. Того ж дня Іван помер, а Тетяна – наступного дня. Після їхньої смерті залишилось таке майно: будинок, який належав на праві власності Іванові (вартістю 1 000 000 грн.), та автомобіль, який був подарований Тетяні її батьками в день 55-річчя, оцінка якого після аварії становила 50 000 грн.

І.Бортко залишив заповіт, яким він заповів усе своє майно сину від першого шлюбу – Миколі. При цьому цим же заповітом Марину, яка є спільною дочкою померлих Івана та Тетяни, Іван Бортко позбавив права спадкування, однак у заповіті не було нічого зазначено про сина Петра. А спадкоємцями Тетяни Бортко були – її діти – Марина і Петро, а також її батько Михайло Володимирович.

Хто зі спадкоємців Івана та Тетяни може претендувати на спадщину після смерті останніх? На яку частину майна у грошову еквіваленті кожен зі спадкоємців може претендувати?

Задача 2

Громадянка Марія Южкова надала своєму чоловікові письмове зобов'язання (розписку), у якому пообіцяла позбавити права на спадкування свого сина Тимофія під час оформлення заповіту. Однак після її смерті з'ясувалося, що волевиявлення в заповіті суперечить змісту розписки: син не лише не був усунений від спадкування, а у заповіті її син указаний спадкоємцем її нерухомого майна – квартири та гаража. Вважаючи розписку юридично значущою, чоловік померлої звернувся до нотаріуса з вимогою оформити спадщину виключно на себе.

Яким має бути процесуальне рішення нотаріуса в даній ситуації: чи існують законні підстави для відмови синові у видачі свідоцтва та задоволення вимог чоловіка на підставі розписки, чи свідоцтво про право на спадщину буде оформлено на ім'я Тимофія?

Задача 3

Ірина при укладенні шлюбу із Ярославом приховала від нього свою тяжку небезпечну для чоловіка хворобу. У шлюбі Ірина та Ярослав прожили один рік. Дізнавшись про хворобу дружини, Іван звернувся до суду із позовом про визнання шлюбу недійсним. Рішенням суду було визнано шлюб недійсним. Однак через місяць Ярослав помер. Ірина вважає, що вона має право на спадкування після смерті свого чоловіка.

Чи права Ірина у цій ситуації?

Задача 4

В одному із випусків газети «Вісті нашого краю» було поширено недостовірну інформацію про громадянку Товстункову А. Вказана громадянка звернулась до суду із позовом про спростування недостовірної інформації та відшкодування моральної шкоди. Рішенням суду позов було задоволено повністю та зобов'язано газету «Вісті нашого краю» відшкодувати громадянці Товстунковій А. моральну шкоду у розмірі 10 000 грн. У частині спростування недостовірної інформації рішення суду було виконано – спростування було

надруковано у вказаній газеті. А у частині відшкодування моральної шкоди рішення суду не було виконано у зв'язку із тим, що громадянка Товстункова А. раптово померла. Спадкоємці померлої звернулися до газети «Вісті нашого краю» із вимогою виконати судові рішення. Редакція газети «Вісті нашого краю» відмовилася відшкодувати моральну шкоду, аргументуючи тим, що до складу спадщини особисті немайнові права не входять.

Хто правий у даній ситуації? Аргументуйте позицію.

Задача 5

Громадянка Маслова К. мала двох дорослих повнолітніх дочок – Оксану та Валентину. Чоловіка у Маслової К. не було. Оксана і Валентина мали по двоє дочок. Маслова К. склала заповіт, яким усе своє майно заповіла дочці Оксані. 25 лютого 2023 року Маслова К. разом з дочкою Оксаною разом їхали в авто та потрапили у ДТП. Від отриманих травм Маслова К. померла 25 лютого 2023 року о 23 годині 55 хвилин, а Оксана – 26 лютого 2023 року о 1 годині 11 хвилин.

Виник спір щодо суб'єктного складу спадкоємців: Валентина стверджує, що через малий проміжок часу між смертями (менше 24 годин) Оксана не набула права на спадкування, а отже, все майно матері має перейти до неї як до єдиної спадкоємиці першої черги за законом. Натомість чоловік Оксани наполягає на розподілі спадщини між Валентиною та дітьми померлої Оксани.

Проаналізуйте ситуацію. Наведіть свої аргументи.

Задача 6

Треп'як М. проживав у 5-кімнатному будинку, власником якого він був. Син Треп'яка – Петро - проживав в іншому місті та не допомагав матеріально своєму батькові. Так, Треп'як М. надав сім'ї Василичуків для користування та проживання 2 кімнати, уклавши із ними договір житлового найму. Строк договору - 4 роки. Однак через рік після укладення вказаного договору найму житла Треп'як М. помер. Після смерті батька Петро прийняв спадщину та отримав свідоцтво про право на спадщину. Ставши власником будинку Петро, висунув наймачам

вимогу про негайне виселення. Свою позицію Петро обґрунтував положеннями ст. 317 ЦК України, стверджуючи, що право розпорядження майном належить виключно йому, а смерть попереднього орендодавця автоматично припиняє дію договору найму.

Чи погоджуєтесь Ви з аргументацією Петра? Висловіть свою позицію й аргументуйте її.

Задача 7

Громадянин Бандуренко Т. заповів усе своє майно двом синам – Назару та Макару. Після смерті громадянина Бандуренко Т. його сини успадкували кожен свою частину у спадщині та отримали кожен – свідоцтво про право на спадщину. Однак Назар вважав, що та частина спадкового майна, яке він отримав, значно менша за частину, яку отримав його брат Макар. Назар запропонував Макарові розділити усе майно між ними порівну, проте останній відмовився. Під час словесного конфлікту щодо спадщини Назар наніс Макарові удар ножем у спину, Макар був прооперований та вижив. Після одужання Макар звернувся до суду із позовом про визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину, виданого на ім'я Назара у зв'язку із тим, що Назар, який вчинив замах на одного зі спадкоємців, не має права на спадкування (відповідно до ч.1 ст.1224 ЦК України).

Чи є підстави для задоволення позову? Чи є підстави для відмови у позові? Аргументуйте відповідь.

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 04.02.2026).
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

Література

1. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.
2. Журавльов Д.В., Чижмарь К.І. Спадщина і спадкування в Україні. Запитання, відповіді, практичні поради, судова практика. ЦУЛ, 2017. - 312с.

3. Коротюк О.В.Спадщина з іноземним елементом. Практичний посібник. ОВК. 2024. – 240 с.
4. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці : практичний посібник. Київ : Алерта, 2017. 260 с.
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
6. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
7. Спадкове право: коментар до книги VI Цивільного кодексу України / О. В. Коротюк; за заг. ред. О. В. Дзери. 3-тє видання, перероблене і доповнене. К.: ОВК, 2017. 282 с.
8. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
9. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-практичне видання / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси, кандидата юридичних наук, доцента О.В. Кіріяк. Київ: Алерта, 2025. 576 с.
10. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін. ; голов. ред. С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.
11. Спадщина і спадкування. Актуальне законодавство та судова практика. Центр учбової літератури, - 2021. 334 с.

12. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.
13. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.
14. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
15. Бичкова С. Визнання спадщини відумерлою: новелізація правового інституту за останні 15 років. Право України. № 2/2019. С. 107 – 118.
16. Бондаренко-Зелінська Н.Л., Бориславська М.В., Трач О.В. Передумови виникнення процесуальних правовідносин щодо визнання спадщини відумерлою. Університетські наукові записки. 2021. № 5 (83). С. 39–61.
17. Голубенко І.І.. Особливості порядку отримання спадщини в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 125–129.
18. Голубенко, І. І. Особливості отримання спадщини в умовах воєнного стану / Голубенко І. І., Грачова О. Ю., Маслова М. О. // Юридичний науковий електронний журналю. - 2023. - № 2. - С. 124-129.
19. Іванова К. Ю. Склад спадщини: Теоретичні та практичні проблеми визначення. Електронне наукове фахове видання Порівняльно-аналітичне право. №5. 2015. 112 с.
20. Кармаза О.О. Модифікація спадкових прав в умовах дії воєнного стану та євроінтеграційних процесів. Південно-український правничий часопис. 2022. № 4. Ч. 1. С. 136–141.

21. Крат В. Окремі питання розгляду справ у спорах, що виникають в сфері спадкування. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_spadkyv_10_03_2023.pdf.
22. Кухарев О.Є. Актуальні аспекти здійснення спадкоємцями права на прийняття спадщини в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 11. С. 222–225.
23. Кухарев, О. Є. (2021). ОСОБЛИВОСТІ СПАДЩИНИ ЯК ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ. Правова держава, (42), 164–170.
24. Печений О.О. До питання про природу прийняття спадщини та визначення місця її відкриття. Проблеми цивільного права та процесу. Харків, 2017. С.199 – 201.
25. Печений О.П. Війна як фактор впливу на спадкові правовідносини. Юридичний вісник України. 2022. № 12–15. 25 березня – 29 квітня 2022. С. 18-19.
26. Рябоконь Є.О. Інститут прийняття спадщини у цивільному законодавстві України: проблеми і перспективи. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. № 67. 2005. С. 129 – 134.
27. Сусь Ю. С. Передумови реалізації права на вступ в спадщину подружжям в умовах воєнного стану / Ю. С. Сусь // Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага – Ужгород, 2024. – Т. 1. Вип. 85. – С. 332 – 340.
28. Тимченко Л.М. Поняття та значення часу відкриття спадщини. Юридичний науковий електронний журнал. №1. 2018. С.46 – 48.

**Змістовий модуль 2. Спадкування за заповітом.
Спадкування за законом. Порядок переходу спадщини від
спадкодавця до спадкоємців**

Тема 2.1. Спадкування за заповітом

Питання

1. Поняття заповіту. Принцип свободи заповіту.
2. Умови дійсності заповіту. Порядок і форма складання заповіту.
3. Заповідальний відказ.
4. Право на обов'язкову частку у спадщині. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом.
5. Види заповітів.
6. Заповіт подружжя.
7. Заповіт з умовою.
8. Заповіт з встановленням сервітуту.
9. Секретний заповіт.
10. Глумачення заповіту.
11. Недійсність заповіту.

Завдання

Завдання 1

Складіть текст заповіту щодо всього майна:

- з підпризначенням спадкоємця з двома умовами,
- з умовою про позбавлення спадщини,
- з заповідальним відказом,
- з заповідальним покладенням,
- з призначенням виконавця заповіту.

Завдання 2

Підготуйте проєкт позовної заяви про визнання заповіту недійсним.

Завдання 3

Підготуйте презентацію на тему: «Свобода заповіту і його тлумачення».

Завдання 4

Підготуйте дайджест Судової практика Верховного Суду щодо тлумачення заповіту.

Задачі

Задача 1

03 березня 2022 року громадянином Петренко П. складено заповіт на користь своєї племінниці Світлани. У Петренка П. не було ні дружини, ні дітей, був рідний брат Василь, дочкою якого й була Світлана. У заповіті Петренко П. вказав, що усе належне йому майно перейде Світлані за умови народження нею дитини на час відкриття спадщини. У протилежному випадку – майно переходить у власність територіальної громади. Із текстом заповіту сам Петренко П. ознайомив Світлану. Через 5 місяців після складення заповіту Петренко П. помер. На момент смерті Петренка П. Світлана була вагітна (2-ий місяць). Світлана подала до нотаріуса заяву про прийняття спадщини, до якої було додано медичну довідку про вагітність. Проте нотаріус відмовив Світлані у видачі свідоцтва про право на спадщину, вказавши, що на момент відкриття спадщини умова заповіту не виконана, зокрема народження дитини на момент відкриття спадщини. Світлана вважала, що фізіологічно неможливо у такий строк народити дитину і вона має право на спадщину.

*Чи має Світлана право на спадщину у даній ситуації?
Чи правомірні дії нотаріуса? Обґрунтуйте свою позицію.*

Задача 2

У березні 2023 року подружжя Гакман (Марина та Василь) склало спільний заповіт подружжя щодо належного їм будинку на користь своєї єдиної дочки. Зокрема, відповідно до умов заповіту подружжя заповіло своє майно своїй єдиній дочці Маргариті, яка була особою з інвалідністю. Через 4 місяці після

складення вказаного заповіту Василь помер. Дочка Маргарита подала заяву про прийняття спадщини до нотаріальної контори, адже вважала, що має право на половину майна батька.

Чи має право на спадкування Маргарита після смерті свого батька? Аргументуйте відповідь. Чи зміниться ситуація у випадку, якщо будинок, який подружжя заповіло своїй дочці, зареєстровано тільки на Василя?

Які дії повинен вчинити нотаріус у зв'язку зі смертю Василя Гакмана?

Задача 3

25 квітня 2019 року громадянка Зеркалова Зінаїда разом зі своїм чоловіком Зеркаловим Миколою склали секретний заповіт подружжя та посвідчили у Другій Львівській державній нотаріальній конторі. Заповіт був вкладений у конверт з написом: «Ми, Зеркалова З. та Зеркалов М., склали цей секретний заповіт подружжя та 25 квітня 2019 року надали його нотаріусу у заклеєному конверті, що засвідчено нашими підписами».

Після смерті чоловіка Зеркалова З. звернулася до Другої Львівської державної нотаріальної контори із заявою про оголошення секретного заповіту подружжя та просила видати на своє ім'я свідоцтво про право на спадщину, вважала себе спадкоємцем за законом. Нотаріус відмовив Зеркаловій З. Тоді Зеркалова З. звернулась до суду із позовом про визнання недійсним секретного заповіту подружжя, аргументувавши свої вимоги тим, що секретний заповіт та заповіт подружжя є двома різними за правовою природою правочинами, які відрізняються змістом, порядком оформлення та порядком нотаріального посвідчення, а тому недопустимо об'єднувати такі заповіти в один «секретний заповіт подружжя».

Чи є відмова Другої Львівської державної нотаріальної контори в оголошенні секретного заповіту та оформленні спадкових прав правомірною? Аргументуйте відповідь.

Чи допускається цивільним законодавством України складення секретного заповіту подружжя? Аргументуйте відповідь.

Задача 4

22 листопада 2020 року в смт. Чутове, Полтавського району Полтавської області померла Громова К.В. – мати Громова Михайла, яка 23 листопада 2007 року склала заповіт, посвідчений секретарем Артемівської селищної ради Полтавського району Полтавської області Брунько О., яким заповіла Громову М. все належне їй майно, з чого б воно не складалось і де б воно не було. Заповіт зареєстрований у Спадковому реєстрі за №56789005, номер у реєстрі нотаріальних дій - 353. Після смерті Громової К.В. приватним нотаріусом Теценко Т.М. заведено спадкову справу. До складу спадкового майна входить: частка у спільній частковій власності квартири, яка належала Громовій К.В. та земельна ділянка площею 1,00 га для будівництва і обслуговування житлового будинку, розташована на території Скороходівської селищної ради, яка належала Громовій К.В.

З метою прийняття спадщини після смерті матері Громов М. звернувся із відповідною заявою до нотаріуса. Проте нотаріус відмовив у видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом. У постанові про відмову у видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом нотаріус вказав, що наявна розбіжність у даті складення заповіту та даті його посвідчення, зокрема у даті складення заповіту вказано, що заповіт складений 23.11.2007 року, тоді ж як у посвідчувальному написі, вчиненому секретарем Артемівської селищної ради Полтавського району Полтавської області вказана дата 31.10.2005 року.

Дайте правову оцінку діям нотаріуса Полтавського районного нотаріального округу Полтавської області?

Чи були порушені під час складання заповіту 23.11.2007 року посадовою особою порушено вимоги до форми заповіту?

Чи відповідає вказаний заповіт вимогам дійсності правочину?

Задача 5

20.05.2023 року помер Мойсеев Корній Корнієвич. Раніше, 19.09.2018 Мойсеевим К. складено та нотаріально

посвідчено заповіт. У заповіті Мойсеева К.К. зазначено: «На випадок моєї смерті роблю таке розпорядження: все моє майно, що буде належати мені на день моєї смерті, де б воно не знаходилося та з чого б воно не складалося, як набуте до підписання заповіту, так і отримане після його посвідчення і на що я буду мати законне право, я заповідаю дружині, Мойсеевій Марії Рудольфівні».

Після смерті Мойсеева К.К. його дружина – Мойсеева Марія Рудольфівна звернулася до приватного нотаріуса подавши заяву про відкриття спадкової справи. Однак успадкувати майно й отримати свідоцтво про право на спадщину вона не змогла, позаяк нотаріус при проведенні перевірки встановила, що Мойсеева Марія Рудольфівна і Мойсеев Корній Корнієвич не перебували у зареєстрованому шлюбі на момент складення заповіту та на дату смерті спадкодавця.

Мойсеева М.Р. указала, що на момент складення заповіту 19.09.2018 року вони з Мойсеевим К.К. не перебували у зареєстрованому шлюбі, адже розлучилися у 1999 році з метою оформлення документів для виїзду за межі України, але у 2013 році разом повернулися додому і проживали разом однією сім'єю до дня смерті спадкодавця, реєстрацію шлюбу не проводили.

При оформленні заповіту в державній нотаріальній конторі нотаріусом, який знав їх давно як подружжя допущено помилку та у заповіті записано «дружині, Мойсеевій Марії Рудольфівні». Мойсеева М.Р. вважає, що помилка, яка допущена нотаріусом у заповіті, перешкоджає позивачці оформити права на спадкове майно. А тому Мойсеева М.Р. звернулася до суду із заявою про тлумачення заповіту Мойсеева від 19.09.2018р.

Чи може суд здійснювати тлумачення заповіту? За яких умов суд розглядає справу про тлумачення заповіту?

Дайте свій варіант тлумачення змісту заповіту у даній справі.

Задача 6

Корольова Оксана Петрівна з квітня 2019 року постійно

проживала разом із Марченком Миколаєм Миколайовичем однією сім'єю без реєстрації шлюбу у квартирі №2 двоквартирного будинку №100 по вул. Головній у місті Київ. Указана квартира належала Марченку Миколаю Миколайовичу на праві приватної власності. 20 березня 2020 року Корольова О.П. зареєструвала своє місце проживання у вказаній квартирі.

21 січня 2021 року помер Марченко М.М. Відкрилась спадщина, до складу якої входить: квартира, де Марченко М.М. і Корольова О.П. проживали разом, банківський вклад, речі домашньої обстановки та вжитку. За життя Марченко М.М. склав заповіт (від 09.09.2020 р.), яким заповів квартиру своїй дочці Марченко Вероніці.

Разом з тим, Марченко М.М. зробив заповідальний відказ, яким поклав на Марченко Вероніку обов'язок – після смерті спадкодавця надати право користування вказаною вище квартирою (за адресою: м. Київ, вул. Головна, буд.100, кв.2), та право довічного проживання в ній – Корольовій О.П.

Однак 10 січня 2022 року Марченко Вероніка виселила з квартири Корольову О.П., а саме: речі Корольової О.П. викинула з квартири на вулицю, ключі від квартири забрала, перекрила вхід до двору, де знаходиться квартира. Корольова О.П. вважає, що має право довічного проживання у спірній квартирі та користування нею, хоче вселитися назад, а Марченко В. перешкоджає їй користуватися квартирою та проживати там.

Марченко В.М. посилається на те, що Корольова О.П. має де жити, адже добровільно виїхала зі спірної квартири та поїхала проживати до своєї дочки, яка має у власності квартиру. Також Марченко В.М. указує, що у спірній квартирі загальною житловою площею 133,6 кв.м. та 7-ми жилих кімнат уже живуть ще 13 осіб. А при проживанні там Корольової О.П. розмір жилої площі на кожную особу (яких разом із Корольовою О.П. буде 14 осіб) буде меншим за мінімальну допустиму норму. Отже, виділити місце у квартирі для підселення Корольової О.П. до когось із уже проживаючих там, неможливо.

Проаналізуйте ситуацію. Чи має Корольова О.П. право на користування квартирою та право довічного проживання в

ній? Чи мають правове значення для даної справи твердження Марченко В.М. про те, що Корольова О.П. має житло й може жити у своєї дочки? Чи мають правове значення у даній справі доводи Марченко В.М. про те, що Корольова О.П. добровільно виїхала з квартири? Чи мають правове значення у даній справі доводи Марченко В.М. про те, що кількість проживаючих у спірній квартирі не дозволяє вселити туди Корольову О.П.?

Задача 7

28 лютого 2019 року помер громадянин Жоржеску П.І. У нього було двоє дітей Жоржеску Марін і Мондрич Анастасія (яка була усиновлена Жоржеску П.І. за життя).

За життя 17 жовтня 1996 року Жоржеску П.І. склав і нотаріально посвідчив заповіт, яким він заповів свій жилий будинок з надвірними будівлями та спорудами за адресою: м. Київ, вул. Анвангардна, 135, та автомобіль сину – Жоржеску Маріну.

20 квітня 2019 року Жоржеску Марін подав нотаріусу заяву про прийняття спадщини після смерті батька Жоржеску П.І.

Того ж дня, 20.04.2019 року нотаріусом була заведена спадкова справа до майна померлого 28.02.2019 року Жоржеску П.І.

Дочка Жоржеску П.І. – Мондрич Анастасія, теж звернулась до нотаріуса 01 травня 2019 року та подала заяву про прийняття спадщини після смерті батька Жоржеску П.І. При цьому Мондрич А. вказала, що є пенсіонером за віком (згідно з пенсійним посвідченням – довічно), а тому має право на обов'язкову частку у спадщині і не відмовляється від неї.

Чи має право Мондрич Анастасія право на обов'язкову частку у спадщині померлого 28 лютого 2019 року Жоржеску П.І.? Якщо ні, аргументуйте відповідь. Якщо так, то на яку частку у майні померлого 28 лютого 2019 року Жоржеску П.І. може претендувати Мондрич А.?

Чи має значення у даній справі той факт, що заповіт був складений та посвідчений Жоржеску П.І. 17 жовтня 1996 року? Чи є підстави для застосування положень ЦК УРСР 1963

року про осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині?

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 04.02.2026).
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022->

Література

1. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.
2. Журавльов Д.В., Чижмарь К.І. Спадщина і спадкування в Україні. Запитання, відповіді, практичні поради, судова практика. ЦУЛ, 2017. - 312с.
3. Коротюк О.В. Спадщина з іноземним елементом. Практичний посібник. ОВК. 2024. – 240 с.
4. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці : практичний посібник. Київ : Алерта, 2017. 260 с.
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
6. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
7. Спадкове право: коментар до книги VI Цивільного кодексу України / О. В. Коротюк; за заг. ред. О. В. Дзери. 3-тє видання, перероблене і доповнене. К.: ОВК, 2017. 282 с.
8. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
9. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-практичне видання / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси, кандидата юридичних наук, доцента О.В. Кіріак. Київ: Алерта, 2025. 576 с.
10. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін. ; голов. ред. С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.

11. Спадщина і спадкування. Актуальне законодавство та судова практика. Центр учбової літератури, - 2021. 334 с.
12. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.
13. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.
14. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
15. Анікіна Г.В. Особливості спадкування за заповітом за законодавством зарубіжних країн. Порівняльно-аналітичне право. 2020. № 1. С. 138-142.
16. Бондарєва М. В. Спадковий нотаріальний процес та спадкові нотаріальні провадження. Підприємництво, господарство і право. № 7/2017. С. 4 – 8.
17. Васильченко В. Питання теорії та практики виконання заповіту // Право і суспільство. 2006. №9. С.144-152.
18. Васькович Й. Спадкування за заповітом: проблеми вікового цензу // Право України. 2008. № 4. С.121-123.
19. Достдар, Р. М. Суб'єкти спадкування за заповітом відповідно до законодавства України = Participants of inheritance by testament in accordance with the legislation of Ukraine / Р. М. Достдар // Юридичний наук. електрон. журн. – 2022. – № 3. – С. 82–86.
20. Дякович М.М. Правова природа заповіту подружжя за законодавством України // Legal Nature of the Will of Spouses under the Legislation of Ukraine // Journal of Advanced Research in Law and Economics; Craiova Vol. 9, Iss. 5(35), (Fall 2018). P. 1637-1642. (Scopus)
21. Заїка Ю. Заповіт подружжя // Право України. 2004. №4. С.91-95.

22. Заїка Ю. О. Процедура нотаріального посвідчення заповіту: теоретичні та практичні проблеми // Право України. № 9/2020. С. 123-135.
23. Заїка Ю.О. Форма заповіту як умова його дійсності // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2004. № 1-2. С. 73-75.
24. Заїка Ю.О. Форми заповіту: шляхи вдосконалення // Вісник академії адвокатури. 2006. № 1. С. 47-52.
25. Кірик, А. Ю. Проблеми правового регулювання секретного заповіту / А. Ю. Кірик // Науковий вісник Ужгородського Національного університету : серія: Право / гол.ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2019. – Т. 1 Вип. 58. – С.119–123.
26. Коваленко І. А., Вакеріна А. В. Спадкування за заповітом: поняття та загальна характеристика // Global science: prospects and innovations. – Cognum Publishing House, 2024. С. 504–509.
27. Кравчик М.Б. Перспективи розвитку форми заповіту / М.Б.Кравчик // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. - 2022. - №3. С. 34-38.
28. Кравчик М.Б. Цивільно-правове регулювання заповіту подружжя. Наше право. 2024р., № 1, с. 207-213.
29. Кухарев О. Межі здійснення повноважень виконавцем заповіту // Підприємництво, господарство і право. 2009. №11. С.40-43.
30. Кухарев О. Цивільно-правова відповідальність виконавця заповіту // Право України. 2008. №3. С.91-94.
31. Кухарев О.Є. Виконання заповіту: проблеми теорії та практики: монографія. Харків: ТОВ «Східно-регіональний центр гуманітарноосвітніх ініціатив», 2009. 263 с.
32. Михайлів М. О. Правова природа секретного (таємного) заповіту в міжнародному приватному праві / М. О. Михайлів // Юридичний вісник. - Одеса : Гельветика - 2021. - № 2. - С. 118-124.
33. Михайлів М.О. Спадкування за заповітом в умовах рекодифікації цивільного законодавства України //

- Підприємництво, господарство і право. № 10 / 2020. С. 22-26.
34. Панталієнко Я. Процесуальні особливості оголошення секретного заповіту// Юридична Україна. 2009. № 11-12 перша частина. С. 66-70.
 35. Сібільова С. М. Умови дійсності заповіту за цивільним законодавством України. Університетські наук. записки. 2012. № 3. С. 203-211.
 36. Сфасибо-Фатєєва І. Науково-правовий висновок щодо форми заповіту / І. Сфасибо-Фатєєва // Юридичний радник. – № 2 (44).
 37. Янчук А. Спадкування за заповітом в Україні та європейських країнах: основні відмінності. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2021. 272 с.

Тема 2.2. Спадкування за законом

Питання

7. Поняття спадкування за законом.
8. Черговість спадкування за законом.
9. Особливості спадкування окремих спадкоємців за законом.
10. Поняття спадкування за правом представлення.
11. Спадкова трансмісія.
12. Обов'язкова частка у спадщині.

Завдання

Завдання 1

Підготуйте есе на тему: «Принцип черговості як основа спадкування за законом».

Завдання 2

Проаналізуйте Постанову Великої Палати ВС від 14 грудня 2022 року у справі № 461/12525/15-ц про право

спадкоємця на отримання спадкового майна в натурі випадку визнання спадщини відумерлою.

Завдання 3

Проаналізуйте Постанову Верховного суду від 08.10.2020 у справі № 671/1064/18 щодо норм, які підлягають застосуванню якщо спадщина відкрилася до набрання чинності ЦК України (01.01.2004).

Завдання 4

Підготуйте доповідь на тему: «Проблема «солом'яних чоловічків» (Strohmännchen, homme de paille, man of straw), чи «дерев'яної голови» (testa di legno) як «штучних» спадкоємців у справах про визнання спадщини відумерлою».

Завдання 5

Проведіть порівняльний аналіз реалізації права на спадкування в порядку спадкової трансмісії зі спадкуванням за правом представлення.

Задачі

Задача 1

Громадянин Стінковий А.Ф. помер 11.11.2020 року у віці 49 років через хронічну хворобу серця. Громадянка Бахманова Т.О. проживала зі Стінковим А.Ф. без реєстрації шлюбу однією сім'єю з 1998 року по день його смерті. Проживаючи разом у період з 1999 року по 2020 рік, вони вели спільне господарство, мали спільний бюджет, працювали разом, піклувалися один про одного, разом відвідували своїх друзів і родичів, їздили на відпочинок. Увесь час, особливо протягом останніх років, у період загострення хронічних захворювань, Бахманова Т.О. здійснювала догляд за Стінковим А.Ф., робила медичні маніпуляції, коли він потребував сторонньої допомоги, матеріально утримувала його. Водночас у Стінкового А.Ф. було двоє дітей від першого шлюбу.

Бахманова Т.О. звернулась до суду із позовом до двох дітей Стінкового А.Ф. про зміну черговості одержання права на спадкування після смерті Стінкового А.Ф., шляхом включення себе до кола спадкоємців першої черги за законом.

Чи є підстави для зміни черговості у праві на спадкування для Бахманової Т.О. після смерті Стінкового А.Ф., включивши Бахманову Т.О. до кола спадкоємців першої черги за законом? Чи має правове значення у даній ситуації факт проживання однією сім'єю Бахманової Т.О. з Стінковим А.Ф. з 1997 року до моменту смерті останнього? За яких обставин у даній справі можливо змінити черговість спадкування після смерті Стінкового А.Ф.?

Задача 2

25 квітня 2023 року помер Квітков Т.Т. Після його смерті до нотаріуса звернулись такі особи:

- колишня дружина Квіткова Т.Т., яка вказала, що претендує на половину майна, яке вони з Квітковим Т.Т. набули у спільну власність під час шлюбу, але не поділили за життя Квіткова Т., хоча їх шлюб було розірвано шість місяців тому органами РАЦС.

- мати Квіткова Т.Т., яка надала нотаріусу рішення суду, яке набрало законної сили за декілька днів до смерті Квіткова Т.Т., яким було вирішено стягнути на користь Квіткова Т.Т. моральну шкоду, завдану внаслідок розповсюдження інформації, яка ганьбить його честь та гідність.

- громадянин Мельник К., який склав письмову претензію до спадкоємців Квіткова Т.Т. про відшкодування витрат на відновлення здоров'я з причини, що за життя Квітковим Т.Т. під час бійки було заподіяно Мельнику К. шкоду здоров'ю, проте такої претензій Мельник К. не встиг висунути до самого Квіткова Т.Т. за життя останнього.

Визначте, чи правомірні вимоги осіб, які звернулись до нотаріуса? Хто з указаних осіб є спадкоємцем Квіткова Т.Т.? Яке майно (майнові права) входять до складу спадщини після смерті Квіткова Т.Т. Відповідь аргументуйте.

Задача 3

01 травня 2023 року помер громадянин Беженар О. Заповіту він не залишив. До нотаріуса із заявами про прийняття спадщини звернулись такі особи:

- мати померлого Беженара О.,
- рідний брат Беженара О.,
- племінниця, яка є дочкою рідної сестри померлого Беженара О., яка теж померла 10 років тому від нещасного випадку на роботі.

Нотаріус витребував у вказаних осіб документи, які підтверджують відкриття спадщини та права померлого на майно, а також документи про підтвердження родинних стосунків між ними та померлим. Нотаріусу було надано рішення суду про позбавлення батьківських прав матері померлого, яке вже давно набрало законної сили, а також вирок суду, яким рідного брата померлого визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого частиною 1 статті 121 Кримінального кодексу України, за нанесення умисного тяжкого тілесного ушкодження Беженару О.

Нотаріус відмовив спадкоємцям у видачі свідоцтва про право на спадщину в частині квартири та гаража, аргументувавши тим, надані правовстановлюючі документи на майно підтверджують, що право власності на квартиру на час відкриття спадщини не зареєстровано за спадкодавцем, а гараж збудовано самочинно.

Визначте коло спадкоємців після смерті Беженара О.

Чи є правомірними дії нотаріуса?

Поясніть, чи є підстави для видачі свідоцтва про право на спадщину на спірні квартиру та гараж.

Задача 4

Після смерті Табакової К. до нотаріуса звернулась її дочка як спадкоємець першої черги. Однак нотаріус відмовив у прийнятті заяви від дочки про прийняття спадщини у зв'язку із тим, що не надано документа, який підтверджує місце відкриття спадщини. За декілька місяців до смерті Табакова К. була знята з місця реєстрації у зв'язку із переїздом до іншого міста. У новому місті Табакова К. не встигла зареєструвати місце проживання, однак устигла купити квартиру й оформити право власності на себе та відкрити рахунок у банку.

Як у даній ситуації належить визначати місце відкриття спадщини? Аргументуйте.

Чи правомірні дії нотаріуса?

Задача 5

Громадянин Породенко Р. помер і не залишив заповіту. Після його смерті відкрилась спадщина, на яку претендували його дружина Марія, син Володимир і сестра Фаїна, які подали заяви про прийняття спадщини до нотаріуса. Водночас до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини звернулася Віолетта Д., (особа з інвалідністю II групи) в інтересах неповнолітньої дочки Теони. Віолетта вказала, що шлюб між нею та громадянином Породенком Р. не був укладений, однак вона останні два роки перебувала на повному його утриманні, виховувала їхню спільну доньку, хоча й не проживала спільно із Породенком Р.

Чи має право Віолетта Д. на спадщину після смерті Породенка Р.? Чи має право Теона право на спадщину після смерті Породенка Р.? Хто з указаних осіб після смерті Породенка Р. має право на спадщину та в якій частках?

Задача 6

Після смерті Скакунова Т. до нотаріуса із заявами про прийняття спадщини звернулися особи:

- дружина померлого,

- колишня дружина, якій він сплачував аліменти на свою дитину (дочку) протягом трьох років з моменту народження дочки та до своєї смерті,
- тато колишньої дружини – 71 рік, який отримував матеріальну допомогу від померлого останні 5 років до смерті останнього, але проживав окремо від нього,
- мати померлого – 60 років, яка проживала разом із сином і була на його повному утриманні,
- сестра померлого – 55 років.

Хто з указаних осіб має право на спадщину після смерті Скакунова Т.

Задача 7

Громадянин України Мізюн Ж. переїхав жити до Франції. Після смерті Мізюна Ж. залишилось таке майно:

- будинок і земельна ділянка в с. Панка, Сторожинецького району, Чернівецької області, де жив його двоюрідний онук 19-ти років - Матвій,
- квартира, мотоцикл і грошовий вклад у банку у місті Париж.

Заповіту Мізюн Ж. не залишив.

До нотаріуса у м. Сторожинець із завами про прийняття спадщини після смерті Мізюна Ж. звернулись:

- його двоюрідний онук Матвій,
- його двоюрідна баба, віком 70 років, жителька с. Панка Сторожинецького району, якій Мізюн Ж. останні 5 років суттєво допомагав оплачувати комунальні послуги та медичні послуги,
- колишня дружина, яка стала непрацездатною (інвалідність III групи) через шість місяців від дня розірвання шлюбу та якій були присуджені аліменти за рішенням суду, однак після переїзду за кордон Мізюн Ж. перестав виплачувати аліменти.

Поясніть, за яких умов особа вважається утриманцем спадкодавця.

Хто з осіб, які звернулися до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини має право на спадщину?

До якої черги належать особи, які звернулися до нотаріуса із заявами про прийняття спадщини?

Де буде відкрита спадщина після смерті Мізюна Ж.?

Задача 8

Громадянин Коменко Б.Л. помер 02 грудня 2023 року. Після його смерті до нотаріуса із заявами про прийняття спадщини звернулись особи:

- онучка Коменка Б.Л., яку удочерив син Коменка Б.Л., який помер раніше за свого батька,
- батька Коменка Б.Л. віком 80 років, який проживав окремо від померлого,
- співмешканка Коменка Б.Л., яка проживала з ним однією сім'єю останні 5 років,
- дочка співмешканки, яка разом зі своєю сім'єю теж проживала із Коменком Б.Л.,
- брат та сестра Коменка Б.Л.,
- племінниця Коменка Б.Л., якій він періодично надсилав кошти на навчання в медичному університеті.

Нотаріус відмовив у прийнятті заяв про прийняття спадщини від усіх указаних осіб.

Чи дії нотаріуса правомірні? Аргументуйте відповідь.

Визначте коло спадкоємців після смерті Коменка Б.Л.

Визначте розмір часток спадкоємців у спадковому майні після смерті Коменка Б.Л.

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата

- звернення: 04.02.2026).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 04.02.2026).
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

Література

1. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.
2. Журавльов Д.В., Чижмарь К.І. Спадщина і спадкування в Україні. Запитання, відповіді, практичні поради, судова практика. ЦУЛ, 2017. - 312с.
3. Коротюк О.В. Спадщина з іноземним елементом. Практичний посібник. ОВК. 2024. – 240 с.

4. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці : практичний посібник. Київ : Алерта, 2017. 260 с.
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
6. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
7. Спадкове право: коментар до книги VI Цивільного кодексу України / О. В. Коротюк; за заг. ред. О. В. Дзери. 3-тє видання, перероблене і доповнене. К.: ОВК, 2017. 282 с.
8. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
9. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-практичне видання / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси, кандидата юридичних наук, доцента О.В. Кіріак. Київ: Алерта, 2025. 576 с.
10. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін.; голов. ред. С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.
11. Спадщина і спадкування. Актуальне законодавство та судова практика. Центр учбової літератури, - 2021. 334 с.
12. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.
13. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.

14. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
15. Бабюк П. Право на обов'язкову частку в спадщині: порівняльно-правовий аспект. Актуальні проблеми правознавства. 2021. № 2. С. 116–125.
16. Васильченко В. Спадкування права на обов'язкову частку за новим цивільним законодавством: доктринальні проблеми. Право України. 2003. № 10. С. 120–123.
17. Гелецька І. О. Усунення від права на спадкування: теорія і практика застосування правових норм // Галицькі студії: Юридичні науки. Гельветика, 2023. Вип. №1. С. 5-10.
18. Голубенко, І. І. Аналіз судової практики в аспекті визначення спадкоємця / Голубенко І. І., Стадник В. Я., Степанченко А. Д. // Юридичний науковий електронний журнал. - 2023. - № 11. - С. 148-151.
19. Гончарова А. В., Рисенко О. М. Цивільно-правові аномалії в спадковому праві України / А. В. Гончарова, О. М. Рисенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – № 6-1. – Т. 1. – 2014. – С. 197-201.
20. Ковальчук А.М. До питання про прийняття спадщини з правом на обов'язкову частку у спадщині. Право і суспільство. 2016. № 1. С. 64–71.
21. Ковальчук А.М. Право на обов'язкову частку майна у спадщині в зарубіжних країнах. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 3. С. 74- 77.
22. Козловська Л.В. Теоретичні засади визначення належних способів захисту права на обов'язкову частку в спадщині. Часопис цивільного та кримінального судочинства. 2013. № 3. С. 141–150.
23. Косяченко К.Е. Особливості здійснення спадкування за законом: аналіз законодавства. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 2. 2022. С.33-36.
24. Кухарев О. Актуальні питання вирішення судами спорів про усунення від права на спадкування. Вісник

- Національної асоціації адвокатів України. 2017. № 5. С. 9–18.
25. Кухарев О. Сутність права на обов'язкову частку у спадщині у спадковому праві України. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 11–15.
 26. Кучер В.О. Спадкові відносини за законодавством України та країн ЄС: окремі питання правозастосовчої практики. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 121 – 125.
 27. Маковій В.П., Якимець О.І., Книш З.І. Правове регулювання спадкових відносин під час воєнного стану. Вісник ХНУВС. 2022. № 4 (99). С. 93 – 107.
 28. Менчиська В., Квашук О. Факт постійного проживання зі спадкодавцем на час відкриття спадщини як підстава спадкування за законом // Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 17.03.2023). С. 688-689
 29. Михайлів М. О. Проблеми у сфері правового регулювання спадкування за законом: цивільно-правові аспекти. Юридичний вісник. 2020. № 5. С. 79 – 87.
 30. Обривкіна О. М., Довга М. О. Особливості порядку спадкування за законом: порівняльний аналіз законодавства України та іноземних держав // Ірпінський юридичний часопис. 2023. № 4(13). С. 17–25.
 31. Орзіх Ю. Спадкування за законом: коментар до законодавства України. Юридичний вісник. 2013. № 2. С. 98 – 104.
 32. Павлюк Н.М. Свобода заповіту та право спадкування обов'язкової частки: правовий аспект. Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С. 224–228.
 33. Печений О. До питання про спадкування за правом представлення. 2012. Проблеми цивільного права і процесу. Вісник № 1 [68]. С. 108 – 117.
 34. Пилипенко С. А. Строки реалізації права для прийняття спадщини у випадку спадкової трансмісії: теорія та судова практика. Наукові перспективи № 7(37) 2023.

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/5680/5712>

35. Рубан О. Усунення від права на спадкування одного з батьків. № 69 (2022): Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. С. 138-142.
36. Слома В.М. Спадкування за законом у цивільному праві України. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Право. 2010. Вип. 7. С. 68 – 72.
37. Старина А., Фокша Л. (2025). ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ В УКРАЇНІ. *UNIVERSUM*, (22), 24–30.
38. Фомічова Н. В. Спадкування за правом представлення як особливий порядок закликання до спадщини спадкоємців за законом / Н. В. Фомічова // Юридичний вісник. - Одеса : Гельветика - 2019. - № 2. - С. 77-82.
39. Черніцька І. Деякі аспекти розгляду та вирішення цивільних справ про усунення від права на спадкування. Актуальні проблеми правознавства. 2017. Вип. 3(11).
40. Якимчук С. Розмір обов'язкової частки в спадщині. Юридичний вісник. 2020. № 3. С. 141–147.

Тема 2.3. Особливості спадкування окремих видів майна

Питання

1. Особливості спадкування квартир, будинків та інших об'єктів нерухомості.
2. Спадкування земельної ділянки.
3. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності.
4. Спадкування права на одержання страхових виплат.
5. Спадкування корпоративних прав.
6. Спадкування особистих немайнових прав та обов'язків.
7. Спадкування права на відшкодування збитків та моральної шкоди та сплату неустойки. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду та моральну шкоду, завдану спадкодавцем.

8. Спадкування заставленого майна.
9. Особливості спадкування вкладів у банках (фінансових установах).
10. Спадкування з іноземним елементом.

Завдання

Завдання 1

Проаналізуйте особливості спадкування нерухомості, що є самочинним будівництвом.

Завдання 2

Розкрийте особливості спадкування корпоративних прав ТОВ.

Завдання 3

Визначте ключові моменти спадкування з іноземним елементом.

Завдання 4

Проаналізуйте судову практику у справах про спадкування частки у праві спільної часткової власності та роз'ясніть, які обставини мають значення при спадкуванні спільної часткової власності.

Завдання 5

Проаналізуйте судову практику за 2022-2025 роки у справах про спадкування права на одержання страхових виплат.

Задачі

Задача 1

Громадянка Петрюк Л. звернулась до засновників ТОВ «Зоря» із заявою-вимогою прийняти її у склад учасників замість свого батька, який помер 17.01.2023 року, як правонаступника свого батька Петрюк Т.Т. Учасниками вказаного товариства було відмовлено Петрюк Л. у прийнятті до складу ТОВ і запропоновано виплатити вартість частини

майна товариства, пропорційну частці померлого Петрюк Т.Т. у статутному капіталі, станом на день внесення останнім такої частки при створенні ТОВ.

Чи спадкується право на участь у ТОВ? Чи спадкується право на частку у статутному (складеному) капіталі ТОВ? Чи правомірною є відмова учасників ТОВ «Зоря» у прийнятті до складу учасників ТОВ? Чи правильно визначена вартість частини майна товариства, пропорційна частці померлого Петрюка Т.Т. у статутному капіталі?

Задача 2

25 квітня 2020 року помер батько Гойтуна Петра Петровича – Гойтун Петро Дмитрович, який був учасником ТОВ «Ардо», його частка у статутному капіталі цього товариства становила 10%, що було еквівалентною 34000 грн. Як син та єдиний спадкоємець першої черги після смерті Гойтуна П.Д., Гойтун П.П. прийняв спадщину у повному обсязі, про що органами нотаріату видано відповідне свідоцтво про право на спадщину. Гойтуном П.П. успадковано увесь обсяг прав батька, в тому числі і пов'язаних з участю батька у ТОВ «Ардо». Однак 11.11.2021 ТОВ «Автор» було проведено загальні збори товариства, де Гойтуна П.Д. було виключено зі складу учасників, оформлено відповідний протокол загальних зборів і зареєстровано відповідні зміни у складі учасників товариства. Оскільки Гойтун П.П. не подав заяви як спадкоємець про вступ у ТОВ «Ардо», то це було розцінено як відмова від вступу у товариство, що мало наслідком виключення померлого учасника зі складу учасників товариства, без виплату належної йому частки у товаристві його спадкоємцям, не з'ясувавши навіть кола таких спадкоємців.

Гойтун П.П. вважає, що він як спадкоємець учасника товариства має право на отримання частки Гойтуна П.Д. у грошовій або натуральній формі, розмір котрої визначається станом на день смерті учасника. А ТОВ «Ардо» вважає, що спадкоємцем Гойтуном П.П. не дотримано порядку оформлення права на спадщину, а саме відсутнє свідоцтво про

право на спадщину частки у статутному капіталі ТОВ «Ардо». Строк прийняття спадщини тривав до 26.10.2020, а Гойтун П.П. лише 01.08.2023 звернувся до товариства із заявою про виплату частки.

У якому порядку спадкується право на частку у статутному (складеному) капіталі ТОВ? Чи мають правонаступники (спадкоємці) громадянина, учасника товариства, переважне право вступу до цього товариства? Які дії повинні вчинити учасники ТОВ при відмові спадкоємця від вступу до ТОВ або відмові товариства прийняти спадкоємця? Як здійснюється обчислення вартості частини майна товариства та частини прибутку, яку має право отримати спадкоємець?

Задача 3

Два рідні брати – Дмитро Таранець та Іван Таранець – своєчасно прийняли спадщину після смерті своєї матері Тетяни Таранець, та 23 грудня 2017 року кожен з них окремо отримав у приватного нотаріуса Білопільського районного нотаріального округу Сумської області свідоцтво про право на спадщину за законом на $\frac{1}{2}$ частину майна. Окрім того, до складу спадщини, яка відкрилася після смерті матері, увійшла земельна ділянка для будівництва і обслуговування житлового будинку та господарських будівель площею 0,13 га, а також земельна ділянка для ведення особистого підсобного господарства площею 0,35 га, які були передані спадкодавцю у приватну власність рішенням 14 сесії Тучненської сільської ради народних депутатів Білопільського району Сумської області від 06 серпня 1993 року, на підставі Закону України «Про приватизацію земельних ділянок». За життя Тетяна Таранець розпочала приватизацію вказаних земельних ділянок, однак не встигла отримати правовстановлюючі документи на них. Органами місцевого самоврядування відмовлено Дмитру Т. та Івану Т. в завершенні процедури приватизації, розпочатої їхньою матір'ю.

14 лютого 2023 року Дмитро Т. та Іван Т. звернулися до суду з позовом до Миколаївської селищної ради Сумського

району Сумської області про визнання права на завершення приватизації земельної ділянки в порядку спадкування.

Миколаївська селищна рада Сумського району Сумської області заперечує проти позову та вважає, що оскільки на день смерті Тетяна Таранець не набула у визначеному законом порядку право власності на вказані земельні ділянки, то ці земельні ділянки як об'єкт права власності не увійшли до спадкової маси і на них у порядку спадкування не може бути набуто право власності.

Чи правильна позиція органу місцевого самоврядування? Чи переходить у такому випадку до спадкоємців у порядку спадкування право на завершення розпочатої спадкодавцем при житті процедури приватизації вказаних земельних ділянок? Аргументуйте відповідь, використовуючи правові висновки ВС, викладені у відповідних рішеннях суду.

Задача 4

12.12.2022 року помер видатний письменник М.К.

Син письменника – Тимофій як спадкоємець письменника М.К. звернувся до кінокомпанії «Суперстар» із вимогою заборонити показ кінострічки, що знята за романом його батька. Свої вимоги Тимофій аргументував такими фактами:

- договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності на роман письменника М.К., укладений між кінокомпанією «Суперстар» і письменником М.К., яким було надано кінокомпанії право на виготовлення повнометражного фільму на основі роману М.К. та його розповсюдження, він, як спадкоємець М.К., має право розірвати;
- Тимофій вважає, що сценарій до фільму на основі роману його батька М.К. не відповідає тексту та головній ідеї роману, чим порушує право на недоторканність твору;

- Тимофій вважає себе співавтором роману батька, адже в період створення роману він надавав допомогу своєму батьку, однак кінокомпанія відмовляється вказати у титрах до фільму Тимофія як співавтора даного роману.

Які права інтелектуальної власності переходять у спадщину? Проаналізуйте доводи Тимофія, які з них обґрунтовані, відповідь аргументуйте. Які дії повинен вчинити нотаріус для видачі свідоцтва про право на спадщину на майнові права інтелектуальної власності? Запропонуйте алгоритм дій для кінокомпанії «Суперстар».

Задача 5

Маркіян Віталій є спадкоємцем своєї матері Маркіян Теклі Дмитрівни, яка померла 23.11.2023 року. Звернувшись до нотаріуса для оформлення своїх спадкових прав, Маркіян В. отримав право на будинок з надвірними будівлями. Але здійснювати свої права власника в повному обсязі Маркіян В. не може через наявність заборони на відчуження будинку. З відомостей Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, заборона була накладена державним нотаріусом Першої Олександрійської державної нотаріальної контори 27.04.2001 на підставі договору застави, посвідченого приватним нотаріусом Олександрійського міського нотаріального округу Буковою Л.А., укладеного між АК КБ «ПриватБанк» і Маркіян Т.Д. При цьому Маркіяну Віталію відомо, що на момент смерті у спадкодавця були відсутні зобов'язання перед АК КБ «ПриватБанк», оскільки позику банку вона повернула. Маркіян Віталієм на адресу кредитора було направлено письмову заяву з проханням звернутися до нотаріуса із заявою про зняття заборони з будинку. Листом АТ КБ «Приватбанк» подякував за повне виконання зобов'язання по кредитній угоді та повідомив, що для підготовки документів для зняття заборони на відчуження з нерухомості потрібно надати повну та якісну копію договору іпотеки або договору застави.

Чи перешкоджає наявність заборони на нерухоме майно спадкоємцю у здійсненні права власності? Чи правомірні дії кредитора АК КБ «ПриватБанк»? Визначте особливості спадкування заставленого майна.

Задача 6

20.05.2013 року між Котовим А. та ПАТ «Укрсоцбанк» укладено Договір №144/2 банківського вкладу «Дохідний» (депозитний вклад зі щоквартальною сплатою процентів – мультівалютний, з нарахуванням відсотків в розмірі 28% річних). Із розпорядження на внесення коштів на депозит від 20.05.2013 року, виданого Кіцманським відділенням ЧОФ ПАТ «Укрсоцбанк», вбачається, що його видано на виконання умов договору №144/2 від 20.05.2012 року, за яким: дата внесення коштів 20.05.2013 року, дата закінчення депозиту 20.05.2014 року, загальна сума депозиту сума внесення на депозит 100 000,00 грн.

При цьому, відповідно до п.3.3.1 Договору, клієнт має право отримати суму депозитного вкладу та суму нарахованих процентів згідно з умовами цього договору. Ці та інші умови договору скріплені особистими мокрими підписами сторін і печаткою банку.

04.08.2020 року Котов А. помер. Згідно з копією спадкової справи № 216/2020, заведеної до майна Котова А., померлого 04.08.2020 року, спадкоємцями померлого є дружина Котова Марія, дочка Котова Іванна, 1996 р.н., дочка Котова Яна, 2006 р.н. Так, станом на час смерті Котова А. банк суму вказаного депозитного вкладу та нараховані відсотки не повернув.

Дружина Котова А – Котова Марія, висунула вимоги до банку про стягнення суми вкладу, а також посилаючись на ч.5ст.10 ЗУ «Про захист прав споживачів», просила виплатити неустойку (пеню) у розмірі 3% вартості послуги по Договору №144/2 від 20.05.2013 року, яка зазначена у п.1.2 договору у розмірі 28 % річних, та складає 78120 грн. за кожен день прострочення зобов'язання, а всього 2191 день за період з

08.06.2017 по 08.06.2023, яка розрахована так: $78120 \cdot 0.03 \cdot 2191 = 5134827,60$ грн. Також Котова Марія звернулась до нотаріуса із вимогою про видачу свідоцтва про право на спадщину на грошові заощадження її чоловіка, що зберігаються в вказаному банку.

У який спосіб спадкодавець може розпорядитися правом на вклад? Чи мають дружина та дочки Котова А. право на вказаний банківський вклад? Чи мають право спадкоємці Котова А. на стягнення неустойки (штрафу, пені) за неналежне виконання АКБ «Укрсоцбанк» умов договору банківського вкладу № 144/2 від 20.05.2013? Які документи мають надати нотаріусу спадкоємці Котова А. для отримання свідоцтва про право на спадщину на вклад, що зберігається в банку? Дайте правничу консультацію спадкоємцям Котова А. про те, як їм захистити свої права на спадщину у випадку відмови банку у виплаті коштів за вкладом.

Задача 7

Гомес де ла Каль Рамон Анхель та Гомес де ла Каль Хосе Ігнасіо є засновниками та співвласниками у рівних частках приватного підприємства «Красна агрокомпанія», що підтверджується Витягом з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Гомес де ла Каль Хосе Ігнасіо помер 15.02.2020 р. в м. Іголіо-де-Камарго Королівства Іспанія. Після смерті Гомес де ла Каль Хосе Ігнасіо, відкрилась спадщина у вигляді 5 частки (п'ятдесят відсотків) у статутному капіталі приватного підприємства «Красна агрокомпанія», номінальною вартістю 5000 гривень. Заповіт останнім не укладався, що підтверджується копіями документів, перекладеними з іспанської мови на українську мову з апостилом.

Згідно з сімейною книгою Гомес де ла Каль Рамон Анхель та Гомес де ла Каль Хосе Ігнасіо є рідними братами, що підтверджується копією сімейної книги, перекладеною з іспанської мови на українську мову з апостилом.

Згідно з рішенням Великоолександрівського районного суду Херсонської області від 15.04.2021 року по справі №620/000/21 громадянину Гомес де ла Каль Рамон Анхель був визначений додатковий строк на прийняття спадщини в порядку спадкування за законом, яка залишилась після смерті брата Гомес де ла Каль Рамон Анхель.

Заявою про відмову від спадщини, спадкоємці померлого першої черги за законом – дружина та його двоє дітей, відмовились від спадщини, що складається з корпоративних прав померлого в приватному підприємстві «Красна агрокомпанія» у вигляді S частки, номінальною вартістю 5000 гривень, на користь Гомес де ла Каль Рамон Анхель. Дана заява була посвідчена нотаріусом Верховної Колегії м. Кантабрія Марія Хесус Касес Масон, 8 червня 2021 року, номер у реєстрі 111, що підтверджується копією даної заяви, перекладеної з іспанської мови на українську мову з апостилом.

Для оформлення спадкового права на майно Гомес де ла Каль Рамон Анхель звернувся до приватного нотаріуса Бериславського районного нотаріального округу Херсонської області, але йому було відмовлено, оскільки нотаріус вважає, що не підлягає застосуванню норми права України та у спадкодавця є спадкоємці першої черги – дружина та діти.

Чи є у даному випадку правовідносини зі спадкування після смерті Гомес де ла Каль Хосе Ігнасіо правовідносинами з іноземним елементом? Яке право належить застосувати до спірних правовідносин? Якими нормами права врегульовуються спірні правовідносини з іноземним елементом? Чи ввійшла S частки у статутному капіталі приватного підприємства «Красна агрокомпанія» до складу спадщини, що відкрилася після померлого Гомес де ла Каль Хосе Ігнасіо? Чи має Гомес де ла Каль Рамон Анхель право на спадкування S частки у статутному капіталі приватного підприємства «Красна агрокомпанія», яке зареєстроване та знаходиться на території Великоолександрівського району Херсонської області? Чи правомірні дії нотаріуса у даному випадку? Яким чином Гомес де ла Каль Рамон Анхель

*захистити своє право на спадкування після смерті брата?
Відповідь аргументуйте.*

Задача 8

14 квітня 2021 року помер Вуйтор Іван Парфінович. Зі спадкоємців у нього залишився тільки син – Вуйтор Дмитро. Після смерті Вуйтора І.П. залишилася спадщина – невикладені страхові виплати. З метою отримання вказаних виплат син Вуйтора Івана Дмитро звернувся до Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Чернівецькій області, але отримав відмову.

У відповіді Чернівецького відділення ФССУ зазначено, що Вуйтор І.П. за життя не зареєструвався як внутрішньо переміщена особа. Згідно з постановою вказаного відділення від 25.05.2017р. Вуйтора І.П. знято з обліку страховий випадок «профзахворювання» (постанова №6174), вказано причину зняття – зміна місця проживання (ВПО), датою зняття з обліку страхового випадку є 31 квітня 2017 р., також вирішено припинити всі страхові виплати по страховому випадку – з 01 травня 2017 року. Фонд стверджує, що оскільки померлий за життя не оскаржив це рішення, до складу спадщини входить лише раніше призначена сума. Тому, на думку Фонду, законні підстави для нарахування виплат і здійснення їх за заявою спадкоємця Вуйтора Дмитра відсутні.

Вуйтор Дмитро звернувся до суду із позовом до Чернівецького відділення ФССУ, обґрунтовуючи свої вимоги тим, що він є законним спадкоємцем померлого батька Вуйтора І.П., що підтверджується відповідним свідоцтвом про право на спадщину. До складу спадкової маси входить заборгованість зі щомісячних страхових виплат у сумі 79 382,09 грн. Вважаючи відмову Фонду у виплаті цих коштів протиправною, Дмитро просить стягнути з Чернівецького відділення ФССУ заборгованість по щомісячних страхових виплатах у розмірі 79 382, 09 грн., що входить до складу спадщини,

Які соціальні виплати, що належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, передаються членам його сім'ї, а у разі їх відсутності - входять до складу спадщини? Чи увійшли щомісячні страхові виплати по страховому випадку Вуйтор І.П. до складу спадщини після смерті останнього? Чи правомірна відмова управління ВД ФССУ в Чернівецькій області Вуйтору Дмитру у виплаті недоотриманих страхових виплат у розмірі 79 382, 09 грн, який успадкував право на отримання відповідної грошової суми? Посилаючись на матеріальні та процесуальні норми права вирішіть справу. Відповідь аргументуйте.

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 04.02.2026).
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

Література

1. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.
2. Журавльов Д.В., Чижмарь К.І. Спадщина і спадкування в Україні. Запитання, відповіді, практичні поради, судова практика. ЦУЛ, 2017. - 312с.
3. Коротюк О.В. Спадщина з іноземним елементом. Практичний посібник. ОВК. 2024. – 240 с.
4. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці : практичний посібник. Київ : Алерта, 2017. 260 с.
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
6. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
7. Спадкове право: коментар до книги VI Цивільного кодексу України / О. В. Коротюк; за заг. ред. О. В. Дзери. 3-тє видання, перероблене і доповнене. К.: ОВК, 2017. 282 с.
8. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. Нестерцова Собакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
9. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-

- практичне видання / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси, кандидата юридичних наук, доцента О.В. Кіріяк. Київ: Алерта, 2025. 576 с.
10. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін.; голов. ред. С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.
 11. Спадщина і спадкування. Актуальне законодавство та судова практика. Центр учбової літератури, - 2021. 334 с.
 12. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.
 13. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.
 14. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
 15. Адамович О. Особливості спадкування корпоративних прав. *De Iure*, №2, 2024, С.44-51.
 16. Бельтюкова Є. Особливості спадкування майнових прав інтелектуальної власності. Підприємництво, господарство і право 7/2018. С. 5–9.
 17. Бутрин Н.С. Виникнення корпоративних прав на підставі заповіту та заповідального відказу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2015. Вип. 1. Т. 1. С. 143–145.
 18. В. Никифорак., С. Галкевич Проблемні аспекти відчуження частки у праві спільної сумісної власності. Юридичний вісник. 2022. №4. С. 65–73.
 19. Волков Е. К. Розвиток інституту спадкування земельних ділянок в Україні. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна № 1137. Серія «ПРАВО». Випуск № 18. 2014. С. 231 – 235.

20. Гелецька І. Реалізація принципу неподільності авторського права під час здійснення права на спадкування. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 6. С. 19–23.
21. Гончарова А.В., Сердюк В.І. Деякі аспекти спадкування об'єктів авторського права та їх правова регламентація. Порівняльно аналітичне право. № 1. 2014. С. 97 – 101.
22. Гончарова А.В., Сердюк В.І. Деякі аспекти спадкування об'єктів авторського права та їх правова регламентація. Порівняльноаналітичне право. № 1. 2014. С. 97–101.
23. Гришко В.І., Пелешок І.І. Особливості спадкування неприватизованої земельної ділянки в Україні. Право і суспільство. № 6.2022. С. 86-91.
24. Желіховська Ю. В. Спадкування права на вклад у банку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. № 22, ч. 1, т. 1. С. 199–206.
25. Капліна Г.А., Леонова Д.О., Мезеря О.А. Проблемні аспекти спадкування права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2021. № 2. С. 83–88.
26. Кравчик М.Б. Особливості правонаступництва обов'язку спадкодавця з відшкодування моральної шкоди. Право і суспільство. №6. 2023. С. 87-92.
27. Крат В. Категорії спадкового права крізь призму практики Верховного Суду.
[URL:https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Kategori_i_spad_prava.pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Kategori_i_spad_prava.pdf)
28. Кухарев О. Є. Формування складу спадщини після смерті автора: на перетині спадкового та авторського права. Актуальні проблеми держави і права. 2024. Вип. 101. С. 72–80.
29. Кухарев О. Є. Самочинне будівництво у складі спадщини: до питання про об'єкт спадкування. Часопис цивілістики. 2023. Вип. 50. С. 51–56.

30. Кухарев О.Є. Особливості спадкування права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. Часопис цивілістики. 2021. Вип. 41. С. 34–39.
31. Кухарев О.Є. Особливості спадкування частки у праві спільної сумісної власності. Вісник ХНУВС–Bulletin of KhNUiA. 2024. № 4(107). С. 58-70.
32. Кухарев О. Є. Право на відшкодування моральної шкоди у складі спадщини: до питання про об’єкт спадкування. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 7. С. 138–141.
33. Кухарев О.Є. Механізми планування на випадок смерті учасника товариства з обмеженою відповідальністю. Нове українське право. 2023. №5. С. 19-24.
34. Михайлів М. О. Права інтелектуальної власності як об’єкт міжнародних спадкових відносин. Юридичний вісник. 2020. № 3. С. 125-134.
35. Михайлів М. О. Правова природа секретного (таємного) заповіту в міжнародному приватному праві. Юридичний вісник. 2021. № 2. С. 118-124.
36. Михайлів М. О. Правове регулювання відповідальності спадкоємців за боргами спадкодавця за законодавством України та іноземних держав. Юридичний вісник. 2022. № 1. С. 78-85.
37. Обривкіна, О. М., Амеліна, А. С. Правове регулювання спадкування окремих видів майна в Україні: проблеми та шляхи вирішення. *Ірпінський юридичний часопис*, 2023, №(1(10), 72–78.
38. Парасюк В.М. Онишко О.Б. Спадкування прав та обов’язків за договором купівлі-продажу неподільного об’єкта незавершеного будівництва/майбутнього об’єкта нерухомості (перший продаж): аналіз законодавчих новел. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 3. С. 186-190.
39. Печений О.П. Проблеми спільної сумісної власності подружжя у ракурсі спадкування. Вісник Академії правових наук України. 2009. №4.

40. Рябоконь Є. О. Наступництво у правах та обов'язках щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Вип. 4. Том 1. С. 134–139.
41. Січко Д.С. Проблемні питання спадкування особистих майнових і немайнових прав: цивільно-правовий аспект. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 2. 2019. С. 49 – 53.
42. Січко Д.С. Проблемні питання спадкування особистих майнових і немайнових прав: цивільно-правовий аспект. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 2. 2019. С. 49–53.
43. Сіщук Л. В. Спадкування корпоративних прав учасника господарського товариства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Вип. 23. Ч. II. Том I. С. 172 – 177.
44. Сіщук Л.В. Спадкування корпоративних прав учасника господарського товариства. Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2013. Вип. 23. Ч. II. Том. I. С. 172–177.
45. Спесівцев Д.С. Спеціальне майнове право на об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості: проблеми правової природи та захисту. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С. 99–102.
46. Тарасенко Л. Спадкування майнових авторських прав: проблеми правового регулювання. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2024. № 4. с. 7-18.
47. Уразовська О.С. Спадкування права на земельну ділянку, яка входить до складу майна фермерського господарства. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. Випуск 3. С. 71-73.
48. Ходико Ю. Є. Особливості правового режиму спадкування земельних ділянок. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2016 № 22. С. 109 – 112.

49. Яримович У. Перехід корпоративних прав до спадкоємця учасника товариства з обмеженою відповідальністю. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 4. С. 48–53.

Тема 2.4. Охорона та управління спадковим майном

Питання

1. Поняття охорони спадкових прав.
2. Строки охорони спадкових прав.
3. Суб'єкти відносин щодо охорони спадкових прав та способи охорони спадкових прав. Опис спадкового майна.
4. Вжиття заходів щодо охорони окремих видів спадкового майна, які потребують спеціального зберігання.
5. Передання майна на зберігання та управління спадкоємцям або іншим особам, яких він призначає.
6. Збереження спадкового майна.
7. Управління спадщиною.

Завдання

Завдання 1

Підготуйте доповідь на тему: «Чому не варто нехтувати охороною спадкового майна: юридичні та фінансові аспекти».

Завдання 2

Визначте особливості охорони спадкового майна виконавцем заповіту.

Завдання 3

Охарактеризуйте нотаріальний захист спадкових прав громадян.

Завдання 4

Проаналізуйте практичні аспекти укладання та виконання договору про управління спадковим майном.

Завдання 5

Підготуйте презентацію на тему: «Управління спадщиною за договором: чим відрізняються українські та європейські підходи до захисту інтересів спадкоємців?»

Завдання 6

Складіть проєкт Договору на управління спадщиною.

Задачі

Задача 1

Після смерті Попеску Аурела Івановича, яка настала 10.06.2020, відкрилася спадщина, що складається з квартири й автомобіля «Nissan Qashgai» (2013 р.в.). Протягом установленого законом строку до Другої державної нотаріальної контори Чернівецької області із заявами про прийняття спадщини за законом звернулися двоє спадкоємців першої черги: дружина померлого (Бенто Марія Петрівна) та його донька (Петронелла Аурелівна). Обидві особи підтвердили свої права (свої родинні відносини зі спадкодавцем) відповідними актами цивільного стану.

30.09.2020 Петронелла А. ініціювала перед нотаріусом питання щодо вжиття заходів охорони спадкової маси (опис майна, розшук авто, укладення договору управління спадковим майном, вжиття комплексу інших законних заходів для запобігання пошкодженню чи відчуженню спадщини). Свої вимоги вона обґрунтувала конфліктом із Бенто М.П., яка, за словами заявниці, перешкоджає доступу до квартири та приховує місцезнаходження транспортного засобу.

Листом від 06.10.2020 нотаріус відмовив у задоволенні заяви, мотивуючи це тим, що спадкоємці вже реалізували своє право на прийняття спадщини. Відповідно до ст. 1283 ЦК України та положень глави 9 розділу II Порядку № 296/5: «охорона спадкового майна здійснюється в інтересах

спадкоємців, відказоодержувачів і кредиторів спадкодавця з метою збереження його лише до прийняття спадщини спадкоємцями або набрання законної сили рішенням суду про визнання спадщини відумерлою».

Чи має право нотаріус вживати заходи з охорони спадкового майна? Чи наявні у даній ситуації підстави для вжиття заходів щодо встановлення місцезнаходження вказаного спадкового майна - автомобіля «Nissan Qashgai»? Який строк охорони спадкового майна? Чи може Петронелла Аурелівна заявляти до нотаріуса вимогу укласти саме з нею договір на управління спадщиною? Чи така вимога відповідає інтересам усіх спадкоємців? Чи є у нотаріуса правові підстави для вжиття заходів щодо охорони спадкового майна, складення опису такого майна та передачі його в управління дочці спадкодавця? Чи правомірна відмова нотаріуса? Відповідь аргументуйте.

Задача 2

Унаслідок ДТП громадянин Герадько Сергій Олегович помер, а його син – Іван (10 років) – був доставлений у лікарню у важкому стані.

Раніше Герадько С.О. склав заповіт, відповідно до змісту якого усе своє майно Герадько С.О. заповів своєму сину – Івану. В інтересах Івана служба у справах дітей звернулась до нотаріуса з проханням вжити заходів охорони спадкового майна, яке знаходилося у будинку Герадько С.О. За адресою проживання Герадько С.О. проживали також сестра померлої раніше матері Герадько С.О. – Марія К., а також брат його померлого батька – Петро Герадько. При складенні акта опису спадкового майна були присутні Марія К., Петро Герадько та два свідки – сусіди Герадько С.О. – подружжя Левицьких, пенсіонери. При складенні акта опису спадкового майна, окрім інших речей, були виявлені та внесені до акта опису: рушниця мисливська та коробка з 20-ма патронами до неї. Один примірник указанного акта опису спадкового майна передано Петру Герадько, який погодився

бути охоронцем спадкового майна. Через три місяці після ДТП син Герадько С.О. – Іван помер, спадщину не прийняв.

Які особливості складення акта опису спадкового майна?

Чи правомірні дії нотаріуса у даній ситуації?

Хто може бути охоронцем спадкового майна? Які особливості здійснення функцій охоронця спадкового майна?

Визначте коло спадкоємців після смерті Герадько С.О. та Івана.

Відповідь аргументуйте.

Задача 3

Після смерті Барсевича Гната Гнатовича, що настала 11.04.2016, було заведено спадкову справу. Із заявою про прийняття спадщини за заповітом звернувся син померлого - Барсевич Іван Гнатович - надавши заповіт від 2000 року. Також син померлого, як спадкоємець за заповітом, звернувся до нотаріальної контори з вимогою про вжиття заходів охорони та опису майна, розташованого у квартирі спадкодавця. Свої вимоги він обґрунтував тим, що майно перебуває у фактичному володінні вдови померлого (Антоніни Андріївни), яка має право лише на обов'язкову частку (1/8), проте вона фактично вступила в права спадщини та одноосібно користується всіма речами, що перешкоджає визначенню обсягу спадкової маси.

Нотаріус відмовив у проведенні опису, посилаючись на пропуск строків: заява була подана сином спадкодавця 22 вересня 2016 року, а сплата мита відбулася лише 08 жовтня 2016 року. Оскільки мито було сплачено 08.10.2016, а строк охорони спливав 11.10.2016, то проведення повноцінного опису визнано неможливим.

Додатковою перешкодою стала позиція вдови померлого, яка заперечувала проти опису спадкового майна, стверджуючи про відсутність у квартирі майна, що належало б особисто спадкодавцеві.

Чи є заперечення вдови Барсевич Г.Г. про те, що в помешканні немає належних спадкодавцю речей, законною підставою для відмови у проведенні опису майна? Як повинен

діяти нотаріус у випадку, якщо спадкоємці або інші особи, які проживали зі спадкодавцем, заперечують проти опису, не пред'являють майно для опису, або майно вивезене? Чи правомірна відмова нотаріуса у здійсненні опису і взяття під охорону спадкового майна? Як у даній ситуації повинен діяти син Барсевича Г.Г. – Барсевич І.Г.? Відповідь аргументуйте.

Задача 4

Іванченко І.І., який володів 70% статутного капіталу ТОВ «Дунайський фермер», помер 25.06.2023 року. За заявою Громового П.П. (іншого учасника товариства «Дунайський фермер») 29.06.2023 була відкрита спадкова справа до майна померлого Іванченка І.І. У своїй заяві до нотаріуса громадянин Громовий П.П., який є засновником (учасником) ТОВ «Дунайський фермер» зазначив, що у складі спадщини Іванченка І.І. наявні корпоративні права 70 % статутного капіталу Товариства з обмеженою відповідальністю «Дунайський фермер», а тому існує необхідність вчинення будь-яких необхідних дій, спрямованих на збереження спадщини до з'явлення спадкоємців або до прийняття спадщини та просив укласти Договір на управління корпоративними правами та видати свідоцтво на управління спадщиною громадянину Льовкину Л.Д.

Льовкин Л.Д. 30.06.2023 звернувся до приватного нотаріуса з заявою щодо укладання договору на управління корпоративними правами ТОВ «Дунайський фермер» з правом голосування на позачергових зборах ТОВ «Дунайський фермер» з вирішення питання про призначення директора ТОВ «Дунайський фермер» до вирішення питання спадкування.

30.06.2023 року приватним нотаріусом з Льовкиним Л.Д. укладено Договір управління спадщиною, в якому вказано, що він укладається з метою утримання (догляду) та збереження спадкового майна, що залишилось після смерті Іванченка І.І., у зв'язку з необхідністю вирішення питання призначення тимчасово виконуючого обов'язки директора ТОВ «Дунайський фермер» на період до вступу спадкоємців

на законних підставах до складу засновників ТОВ «Дунайський фермер», враховуючі той факт, що у складі спадщини є майно, яке потребує утримання, догляду, вчинення інших фактичних чи юридичних дій для підтримання його в належному стані, за відсутністю спадкоємців, які прийняли спадщину, заповіту та виконавця заповіту.

Приватним нотаріусом 30.06.2023 видано свідоцтво за № 1844 для управління корпоративними правами ТОВ «Дунайський фермер» на ім'я Льовкина Л.Д.

Дочка померлого Іванченка І.І. – Мутяєва Іванна – звернулась до суду із позовом, де просила визнати недійсним з моменту укладання Договір управління спадщиною від 30.06.2023 № 1/2023 та застосувати наслідки його недійсності у зв'язку із тим, що нотаріус, уклавши договір з Льовкиним Л.Д., порушив вимоги Закону України «Про нотаріат» та відповідно не уклав вказаний договір з Мутяєвою Іванною (позивачем), як спадкоємницею померлого Іванченка І.І. Відтак, за доводами Мутяєвою І., Договір управління спадщиною порушує її права та інтереси.

А нотаріус указав, що на момент підписання Договір управління спадщиною від 30.06.2023 № 1/2023 до останнього не надходило жодних заяв і вимог від спадкоємців, а також не було здійснено жодних юридично значущих дій, для того щоб такий Договір управління спадщиною був укладений, зокрема з Мутяєвою Іванною як спадкоємницею померлого Іванченка І.І.

Чи правомірні дії нотаріуса у даній ситуації? Як повинен буде діяти нотаріус у випадку надходження заяв про прийняття спадщини від матері померлого та від дочки померлого? Чи є звернення спадкоємців померлого Іванченка І.І. підставою для припинення договору управління спадщиною - корпоративними правами ТОВ «Дунайський фермер»? Чи будуть видані матері померлого та дочці померлого свідоцтва про право на спадщину за законом? Якщо так, то коли? Якщо ні, то чому? Відповідь аргументуйте.

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 04.02.2026).
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

Література

1. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.
2. Журавльов Д.В., Чижмарь К.І. Спадщина і спадкування в Україні. Запитання, відповіді, практичні поради, судова практика. ЦУЛ, 2017. - 312с.
3. Коротюк О.В. Спадщина з іноземним елементом. Практичний посібник. ОВК. 2024. – 240 с.
4. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці : практичний посібник. Київ : Алерта, 2017. 260 с.
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
6. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
7. Спадкове право: коментар до книги VI Цивільного кодексу України / О. В. Коротюк; за заг. ред. О. В. Дзери. 3-тє видання, перероблене і доповнене. К.: ОВК, 2017. 282 с.
8. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
9. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-практичне видання / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси, кандидата юридичних наук, доцента О.В. Кіріяк. Київ: Алерта, 2025. 576 с.
10. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін.; голов. ред. С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.

11. Спадщина і спадкування. Актуальне законодавство та судова практика. Центр учбової літератури, - 2021. 334 с.
12. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.
13. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарєва ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.
14. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
15. Бондар І. Охорона нотаріусом особистих немайнових прав фізичних та юридичних осіб у нотаріальних провадженнях, що стосуються спадкових відносин: актуальні питання. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 7. С. 10-15.
16. Дзера І. О. Теоретичні та практичні проблеми захисту права власності в спадкових правовідносинах. Вісник Національної академії правових наук України. 2020. Т. 27. № 3. С. 115-132.
17. Заїка Ю. Договір на управління спадщиною. Підприємництво, господарство і право. 7. 2020. С. 29–34.
18. Косяченко К. Е., Кайсарова А. О. Охорона спадкового майна виконавцем заповіту: актуальні питання // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 1. С. 65–69.
19. Кравчик М.Б. Сучасні тенденції охорони спадкового майна. Юридичний науковий електронний Журнал. 2023. №9. С. 85-87.
20. Марченко В. Щодо питання здійснення нотаріусом захисту суб'єктивних цивільних прав. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 3. С. 31-35.
21. Некіт К.Г. Управління спадковим майном: українські та європейські реалії. Часопис цивілістики. 2015. № 20. С. 157–162.

22. Святецька І. Управління спадщиною (стаття 1285 ЦК України). Юридичний радник. № 4 (58). 2011. URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/d1>.
23. Серветник А.Г. Виконавчий напис нотаріуса як спосіб реалізації нотаріальної форми захисту цивільних прав: дис..... д-ра філософії: 081. Національна академія внутрішніх справ. Міністерство внутрішніх справ України. Київ. 2020. 242 с.
24. Узунов С. О. Договір про управління спадщиною за цивільним правом України : дис...доктора філос. Одеса, 2025. 251 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/29086>

Тема 2.5. Здійснення права на спадкування. Спадковий договір

Питання

1. Прийняття спадщини. Подання заяви на прийняття спадщини.
2. Строки для прийняття спадщини. Наслідки їх порушення.
3. Право на відмову від прийняття спадщини. Правові наслідки відмови від прийняття спадщини.
4. Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія).
5. Відумерлість спадщини.
6. Поділ спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини.
7. Поняття спадкового договору.
8. Суб'єкти спадкового договору. Форма спадкового договору.
9. Припинення, розірвання спадкового договору та визнання його недійсним.

Завдання

Завдання 1

Підготуйте есе на тему: «Презумпції прийняття спадщини».

Завдання 2

Проаналізуйте проблеми фактичного прийняття спадщини.

Завдання 3

Визначте особливості прийняття спадщини неповнолітніми.

Завдання 4

Окресліть особливості співвідношення понять «відмова від прийняття спадщини» та «неприйняття спадщини».

Завдання 5

Підготуйте доповідь-презентацію за темою: «Спадщина в Україні, а спадкоємець за кордоном: як вирішити проблему?»

Завдання 6

Підготуйте дайджест судової практики щодо спадкування за законом у практиці Верховного Суду (2020-2025 роки).

Задачі

Задача 1

03 червня 2022 року померла мати Овчарюка П.П. – Овчарюк М.А. Вона залишила заповіт на своє спадкове майно. Заяву про прийняття спадщини до нотаріуса Овчарюк П.П. вчасно не подав у зв'язку із тим, що тривалий час не міг прийти до нормального стану, було оголошено обмеження в пересуванні через повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, хворів і лікувався, звертався до суду з заявою про встановлення факту смерті матері на тимчасово окупованій території і рішенням суду ця заява була задоволена, рішення набрало законної сили, потрібно було оформлювати багато документів, необхідно було багато часу для оформлення документів спадщини після смерті матері саме в цей час. А тому

Овчарюк П.П. вважає, що термін для подання заяви до нотаріуса про прийняття вказаної спадщини пропустив не навмисно.

15 квітня 2023 року Овчарюк П.П. звернувся до приватного нотаріуса із заявою про прийняття спадщини за законом, де вказав, що спадщину прийняв фактично: якийсь час доглядав за матір'ю, мешкав з нею, поховав і дотримувався всіх ритуальних обрядів та звичаїв.

Листом-роз'ясненням нотаріуса від 21 квітня 2023 року Овчарюку П.П. було роз'яснено строки звернення і відмовлено в видачі свідоцтва про прийняття спадщини за законом через пропуск 6-місячного терміну для подачі заяви про прийняття спадщини.

Чи правомірна відмова нотаріуса? Чи є вказані Овчарюком П.П. причини пропуску строку для прийняття спадщини поважними? Які причини пропуску строку для прийняття спадщини визнаються поважними? Як діяти спадкоємцю, який пропустив шестимісячний строк для подання заяви про прийняття спадщини? Як діяти у даній ситуації Овчарюку П.П.?

Задача 2

За рішенням Сихівського районного суду м. Львова від 06.12.2019 з Джумайла Андрія Євгеновича на користь Скотара Віктора Івановича стягнуто борг за договором позики у розмірі 25 100 доларів США. На підставі виконавчого листа від 07.02.2020 відкрито виконавче провадження (ВП № 65037400 від 10.02.2020).

20 квітня 2020 року померла Джумайло Марія Петрівна – мати боржника Джумайла А.Є.

Після смерті Джумайло М.П. відкрилася спадщина на її квартиру. У вказаній квартирі проживає сам Джумайло А.Є. та його сім'я. Спадкоємцями за законом після смерті Джумайло М.П є її діти: син Джумайло А.Є. та дочка Ностачук О.З.

Джумайло А.Є. спочатку подав заяву про прийняття спадщини, проте невдовзі змінив свою позицію та відмовився від своєї частки на користь свого сина (Джумайла Тараса Андрійовича). Аналогічну відмову від спадщини на користь

свого племінника подала і Ностачук О.З. (сестра Джумайло А.Є.).

Стягувач за вказаним рішенням Сихівського районного суду м. Львова у справі - Скотар В.І., розцінює відмову Джумайло А.Є. від спадщини як фіктивну, вчинену з метою ухилення від виконання фінансових зобов'язань за рахунок спадкового майна.

У якій формі може бути вчинена відмова від прийняття спадщини? Чи може бути вчинена відмова від спадщини з будь-якими умовами чи із застереженнями? Якщо так, то у яких випадках? Чи допускається відмова від прийняття спадщини щодо частини спадкового майна? Які правові наслідки відмови від прийняття спадщини за законом? Чи може бути визнана недійсною відмова від прийняття спадщини? Як у даній ситуації діяти Скотар В.Х.? Відповідь аргументуйте.

Задача 3

20.02.2021 року помер Мельник Г.Г.

20.03.2021 син Мельника Г.Г. – Мельник Д.Г. подав до нотаріуса заяву про прийняття спадщини. Однак 20.07.2021 року Мельник Д.Г. помер, не встигнувши оформити спадщину після смерті свого батька. У Мельника Д.Г. залишилася тільки дружина – Катерина, яка 20.11.2021 року подала заяву про прийняття спадщини та перехід права на прийняття спадщини від батька чоловіка.

Який загальний строк для прийняття спадщини? Чи має місце в даній ситуації спадкова трансмісія? Який загальний строк для прийняття спадщини в рамках спадкової трансмісії? Коли спливає строк для прийняття спадщини від Мельника Г.Г. наступним спадкоємцем після смерті його сина? Чи може Катерина прийняти замість свого померлого чоловіка (Мельника Д.Г.) частину спадщини від його батька (Мельника Г.Г.)? Яку спадщину може прийняти Катерина?

Задача 4

16.04.2019 року померла Грузлова А.А. Спадкова справа після смерті Грузлової А.А. не відкривалась та видані на її підставі Свідоцтва про право на спадщину, відсутні.

За Грузловою А.А. з 10.06.2014 року зареєстровано право приватної власності на квартиру за адресою: м. Харків, вул. Шевченка, буд. 225, кв. 109, квартира складається з 1 кімнати, загальною площею 15,6 кв.м., житловою площею 10,4 кв.м.

19.06.2023 року керівник Немишлянської окружної прокуратури м. Харкова подав до суду заяву про визнання спадщини відумерлою. У позові прокурор наголосив на захисті суспільних інтересів, аргументуючи це тим, що згідно з ч. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», інтереси держави та конкретної територіальної громади є невід'ємними складовими єдиного поняття «інтереси держави».

У якому порядку спадщина визнається відумерлою? Чи є у Немишлянської окружної прокуратури м. Харкова підстави для звернення прокурора до суду із заявою в інтересах держави в особі Харківської міської ради про визнання спадщини відумерлою? Чи є підстави для визнання спадщини після смерті Грузлової А.А. відумерлою? Чи є підстави для передання вказаної квартири у власність Харківської міської територіальної громади в особі Харківської міської ради? Відповідь аргументуйте.

Задача 5

Головач Тимур є сином Головач Марії Теодорівни, яка померла 02.10.2021 року. Після її смерті відкрилася спадщина у вигляді нерухомого майна, а саме:

- квартири, яка належала матері на праві власності;
- 11/100 часток житлового будинку за адресою: м.

Білгород-Дністровський, вул. Гакмана, 90.

Головач Тимур разом з матір'ю постійно проживав у будинку за адресою: м. Білгород-Дністровський, вул. Гакмана, 90.

Звернувшись до нотаріальної контори для отримання свідоцтва про право на спадщину, Головачу Тимуру стало відомо, що таке свідоцтво на все спадкове майно, що належало його покійній матері, видано на ім'я його брата – Головача Олега.

Так, Головач Олег не був спадкоємцем, який постійно проживав разом зі спадкодавцем Головач Марією Теодорівною на час відкриття спадщини, оскільки мав інше зареєстроване місце проживання і тому звертався до нотаріуса з відповідною заявою про прийняття спадщини у межах строку для її прийняття.

Як стверджує Головач Тимур, його брат звертаючись до державного нотаріуса із заявою про отримання спадкового майна після смерті Головач Марії Теодорівни, померлої 02.10.2021 року, свідомо не повідомив нотаріуса про наявність іншого спадкоємця першої черги спадкування (Головач Тимура) та прийняв спадщину, оформивши на себе право власності на усе спадкове майно.

10 лютого 2023 року помер брат Головача Тимура – Головач Олег. Після його смерті усе майно, що належало Олегу і, як наслідок, те майно, що Олег успадкував після смерті матері (Головач М.Т.), успадкувала його донька Вероніка, яка отримала свідоцтво про право на спадщину.

Чи можливий у даному випадку перерозподіл спадщини після смерті Головач Марії Теодорівни? Якщо так, то у який спосіб є можливим перерозподіл спадщини? У який спосіб захистити свої права Головачу Тимуру? Проаналізуйте застосування механізму перерозподілу спадщини з урахуванням новітньої практики Верховного Суду. Окресліть способи та порядок здійснення перерозподілу спадщини, а також проблеми, що виникають при цьому в судовій практиці.

Задача 6

06 вересня 2019 року між Конюховим Павлом Івановичем та Сливкою Тетяною Андріївною укладено спадковий договір, відповідно до умов якого відчужувач (Конюхов П.І.) передає після своєї смерті набувачу (Сливці

Т.А.) право власності на житловий будинок з господарськими будівлями та спорудами, який розташований на у м. Чернівці, вул. Глібова, 18.

Згідно з умовами договору набувач Сливка Т.А. взяла на себе низку майнових і немайнових зобов'язань, зокрема: повне медичне забезпечення, догляд за земельною ділянкою (знищення бур'янів і шкідників, у весняно-осінній період обробка земельної ділянки); оплата комунальних платежів у визначені законом строки, побутове обслуговування відчужувача (прибирання, прання, приготування їжі, банні процедури, лагодження одягу); соціальна та матеріальна підтримка відчужувача в разі стаціонарного лікування у лікарні.

Але Конюхов П.І. стверджує, що Сливка Т.А. систематично порушує умови вказаного договору. Зокрема, ігноруються критичні потреби відчужувача: під час трьох госпіталізацій Конюхов П.І. самостійно купував медикаменти власним коштом без допомоги набувача, яка його не відвідувала навіть. Крім того, Сливка Т.А. не здійснює господарських робіт, не забезпечує позивача харчуванням, не здійснює прибирання, не бере участі в утриманні домоволодіння, що є істотним порушенням умов договору.

Чи може бути змінено та/або розірвано спадковий договір? Якщо так, на яких підставах та у якому порядку? Хто може ініціювати розірвання спадкового договору? Чи можуть спадкоємці Конюхова П.І. (відчужувача) пред'являти вимоги про розірвання спадкового договору? Як у даній ситуації Конюхов П.І. може захистити свої права? Відповідь аргументуйте.

Задача 7

01 липня 2024 року між Курпенко Анатолієм Анатолійовичем і Вілошук Яною Василівно укладено та нотаріально посвідчено спадковий договір. 25 серпня 2024 року Курпенко Анатолій Анатолійович звернувся до суду, просив визнати спадковий договір недійсним.

Свої вимоги Курпенко А.А. аргументував такими обставинами. Так, він є особою похилого віку та має статус

особи з інвалідністю II групи, перебуває на обліку в Територіальному центрі соціального обслуговування м. Івано-Франківськ. У період з 20.06.2024 по 30.07.2024 соціальний супровід Купенко Анатолія здійснювала безпосередньо Вілощук Я.В., як працівниця вказаної установи. Саме під час виконання нею професійних обов'язків було підписано оскаржуваний спадковий договір. Курпенко А.А. наголошує, що через стан здоров'я та вік він перебував у стані фактичної залежності від соціальної працівниці, що призвело до порушення принципу вільного волевиявлення та невідповідності правочину його внутрішній волі.

Окрім того, Курпенко А.А. вказав, що у оспорюваному спадковому договорі відсутній перелік обов'язків майнового характеру набувача, які повинен виконати набувач до його смерті. Курпенко наголошує, що вказаний правочин не відображає його справжньої волі. Курпенко А.А. не планував підписувати угоду, згідно з якою на набувача покладаються виключно нематеріальні зобов'язання, що до того ж мають фінансуватися коштом самого відчужувача. На підставі цих фактів договір підлягає визнанню недійсним у судовому порядку.

За яких підстав спадковий договір може бути визнано недійсним? Проаналізуйте підстави для розірвання спадкового договору та визнання його недійсним на прикладах із практики Верховного Суду. Дайте правничу консультацію громадянину Курпенко А.А. у даній ситуації щодо захисту його порушених прав та інтересів.

Нормативні акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголош. резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 04.02.2026).
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 04.02.2026).
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

Література

1. Діковська І. А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2020. 304 с.
2. Журавльов Д.В., Чижмарь К.І. Спадщина і спадкування в Україні. Запитання, відповіді, практичні поради, судова практика. ЦУЛ, 2017. - 312с.
3. Коротюк О.В. Спадщина з іноземним елементом. Практичний посібник. ОВК. 2024. – 240 с.

4. Кухарев О. Є. Актуальні питання спадкового права в судовій практиці : практичний посібник. Київ : Алерта, 2017. 260 с.
5. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
6. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві: монографія. Київ: Алерта, 2019. 498 с.
7. Спадкове право: коментар до книги VI Цивільного кодексу України / О. В. Коротюк; за заг. ред. О. В. Дзери. 3-тє видання, перероблене і доповнене. К.: ОВК, 2017. 282 с.
8. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
9. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-практичне видання / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси, кандидата юридичних наук, доцента О.В. Кіріак. Київ: Алерта, 2025. 576 с.
10. Спадкове право: проблеми теорії та практики : монографія / Г.В. Анікіна та ін.; голов. ред. С.Д.Гринько. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 502 с.
11. Спадщина і спадкування. Актуальне законодавство та судова практика. Центр учбової літератури, - 2021. 334 с.
12. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.
13. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, та ін.; за ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків ХНУВС, 2023. 420 с.

14. Шишка Р.Б. Спадкове право в Україні: посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.
15. Бахур О.В. Прийняття та відмова від прийняття спадщини: особливості і проблемні аспекти. Юридичний науковий електронний журнал 2024. №4. С.105-109.
16. Вербанський А.В., Карпенко Р.В. Дискусійні питання правової природи спадкового договору. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 3. С. 39 – 44.
17. Волинець Т. Відумерла спадщина як підстава виникнення права комунальної власності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки. 2017. № 861. С. 374 – 379.
18. Гарієвська М.Б. Відмова від спадщини як спосіб здійснення права на спадкування. Юридичний науковий електронний журнал. №7. 2024. С. 89 – 93.
19. Гарієвська М.Б. Строк для прийняття спадщини: правові аспекти та наслідки пропуску. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2024. С. 241 – 246.
20. Гіжевський, В. К., Остролуцький, М. В. Спадковий договір: основи теорії. Правничий вісник Університету «КРОК». 2019. №35, С.51 – 58.
21. Гончаренко В. О. Правові наслідки відмови від прийняття спадщини / В. О. Гончаренко // Шерешевські читання: Проблеми цивілістики в умовах пандемії та ІТ : матер. Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 10 грудня 2021 р.) / МОН України, НУ "ОЮА" ; за заг. ред.д.ю.н., проф. Є. О. Харитонова. – Одеса: Фенікс, 2021.– С. 16-19.
22. Гончарова А.В. Судовий порядок встановлення прав на спадкування та їх позбавлення. Право і суспільство. 2021. № 1. С. 47 – 52.
23. Нелін О. І. Становлення та розвиток правової доктрини відумерлості (виморочності) спадкового майна в Україні. Юридична Україна. 2020. № 8. С. 6 – 11.
24. Нестерцова-Собакарь О. В. Спадковий договір як інститут спадкового права України. Науковий вісник

- Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 147 – 154.
25. Розгон О.В. Визнання права власності на спадкове майно за спадковою трансмісією і при спадкуванні за законом у порядку черговості. Вісник Національної асоціації адвокатів України. 2020. № 11 (68). С. 54 – 59.
26. Федорич І. Я. Здійснення права на спадкування за цивільним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Львів, 2018. 236 с.
27. Федорич І. Я. Теоретико-правовий аналіз змісту поняття «здійснення права на спадкування» за Цивільним кодексом України. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2012. Випуск 56. С. 285 – 291.
28. Фомічова Н. В. Правові гарантії здійснення права на відмову від прийняття спадщини за законодавством України. Порівняльноаналітичне право. 2014. № 5. С. 120–123.
29. Щербина Б.С. Відмова від прийняття спадщини як спосіб здійснення права на спадкування. «Young Scientist» 2015. № 8 (23). С. 103–108.
30. Юніна М.П., Рец В.В. Порядок обчислення та застосування строків здійснення спадкових прав. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 3. С. 89 – 92.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Становлення та розвиток спадкового права. Відкриття спадщини

1.1. Історія розвитку та становлення спадкового права.

При вивченні даної теми слід акцентувати увагу на тому, що інститут спадкування, виникнувши на підґрунті сімейно-родового устрою, первинно мав характер природного правонаступництва. У межах патріархальної родини статус спадкоємців належав особам, які мали найближчий ступінь спорідненості із померлим. Порядок переходу прав та обов'язків регламентувався виключно кровним зв'язком, що фактично визначало «природний закон» спадкування. Отже, у стародавній період спадкування реалізовувалося виключно за принципами, що сьогодні ідентифікуються як спадкування за законом.

Необхідно провести детальний аналіз чотирьох ключових етапів еволюції спадкового права:

1. Спадкування за *jus civile*: період найдавнішого римського права (Закони XII таблиць), де домінувала агнатська спорідненість (заснована на владі глави сім'ї) та жорсткий формалізм.
2. Спадкування за преторським едиктом: етап трансформації, на якому претори почали надавати пріоритет когнатській (кровній) спорідненості та розширили коло спадкоємців через інститут *bonorum possessio*.
3. Спадкування за імператорськими законами: період класичного права, що характеризувався подальшим пом'якшенням норм *jus civile* та посиленням прав кровних родичів і матері.
4. Спадкування у праві Юстиніана: завершальний етап кодифікації (Новели Юстиніана), що остаточно закріпив когнатську систему та сформував чотири класи спадкоємців, ставши основою для сучасної цивілістики.

Контрольні запитання

1. У чому полягав «природний закон» спадкування у найдавніші часи?
2. Як змінився підхід до визначення спадкоємців при переході від агнатського до когнатського споріднення?
3. Яку роль відіграв преторський едикт у реформуванні системи спадкування *jus civile*?
4. Які основні характеристики системи спадкування, закріпленої у законодавстві імператора Юстиніана?

1.2. Основні положення та поняття науки спадкового права

Спадкове право визначається як підгалузь цивільного права, оскільки воно об'єднує систему однорідних і предметно пов'язаних інститутів, що регламентують умови та порядок переходу майнових (а в окремих випадках — і особистих немайнових) прав та обов'язків від померлої особи до її наступників. Структурно ця підгалузь охоплює інститути спадкування за законом і заповітом, інститут виконання останньої волі спадкодавця та інші дотичні норми.

Специфіка спадкового права зумовлена його предметом, який виступає окремим сегментом у межах загального цивільно-правового регулювання. Предметом спадкового права є суспільні відносини, що виникають внаслідок специфічного юридичного факту — фізичної смерті особи або оголошення її померлою у судовому порядку. Водночас норми цієї підгалузі регулюють і правочини, що передують спадкуванню, зокрема процедури складання, коригування або анулювання заповіту.

Місце спадкового права у системі приватного права визначається також його функціями, під якими розуміють спеціалізовані напрями правового впливу на відповідні суспільні відносини. Ці функції спрямовані на реалізацію як загальноцивільних завдань, так і специфічних цілей, притаманних саме інституту спадкування. Наявність

автономних функцій підтверджує статус спадкового права як відносно самостійного елемента цивільно-правової системи. При підготовці до практичного заняття визначте, які функції виконує спадкове право.

Джерела спадкового права виступають офіційною формою вираження загальнообов'язкових норм. В Україні найбільш розповсюдженим видом джерел є нормативно-правові акти, що встановлюють правила для загального застосування і поширюють свою дію на невизначене коло осіб. Наголосіть на тому, що норми, які регулюють спадкове право, розміщені в окремій книзі ЦК України (Кн. 6). Наведене вище дає змогу кваліфікувати спадкове право саме як підгалузь системи цивільного права.

Фундаментальні засади спадкування ґрунтуються на таких принципах:

- 1) свобода спадкування (право на волевиявлення як спадкодавця, так і спадкоємців);
- 2) універсальність правонаступництва (перехід прав і обов'язків як єдиного цілого).
- 3) почерговість спадкування у межах спадкування за законом;
- 4) рівність часток спадкоємців, що належать до однієї черги за законом;
- 5) соціальний захист непрацездатних родичів шляхом забезпечення права на обов'язкову частку;
- 6) родинно-сімейний характер розподілу майна;
- 7) охорона спадщини від протиправних зазіхань і аморальних впливів.

Контрольні запитання

1. Чим обґрунтовується визначення спадкового права як підгалузі цивільного права?

2. Які юридичні факти є підставою для виникнення відносин, що складають предмет спадкового права?

3. У чому полягає специфіка універсального характеру спадкового правонаступництва?

4. Які функції виконує спадкове право?
5. Які ключові джерела спадкового права України та яка їхня ієрархічна структура?
6. Як принцип обов'язкової частки обмежує принцип свободи заповіту?

1.3. Учасники спадкових правовідносин

Спадкові правовідносини є специфічною формою цивільних відносин, що володіють як загальними ознаками приватноправового регулювання, так і унікальними властивостями, притаманними лише цьому інституту.

Спадкові правовідносини — це врегульований нормами права зв'язок, що виникає внаслідок смерті особи (спадкодавця) або оголошення її померлою. Він базується на волевиявленні учасників і визначає порядок переходу сукупності прав і обов'язків, що не припиняються зі смертю їхнього носія, до правонаступників.

Для системного аналізу цієї категорії розгляньте її ключові складові: суб'єктів, об'єкт та юридичний зміст.

Учасниками відносин спадкування виступають:

1. Заповідач (спадкодавець): фізична особа, яка на момент складання розпорядження володіє повною цивільною дієздатністю (за загальним правилом — повноліття). Він має право на власний розсуд призначати спадкоємців, визначати обсяг майна для передачі, встановлювати заповідальні відкази або скасовувати попередні розпорядження.
2. Спадкоємці: фізичні особи, живі на момент відкриття спадщини, а також діти, зачаті за життя спадкодавця і народжені живими після його смерті. За заповітом до спадкування можуть залучатися юридичні особи, держава та територіальні громади.
3. Інші суб'єкти: нотаріуси, виконавці заповіту, кредитори та боржники померлого, які забезпечують охорону активів і реалізацію прав учасників.

Об'єктом правонаступництва виступає спадщина

(спадкова маса) — увесь масив майнових прав і обов'язків, які належали особі на момент смерті, крім тих, що мають нерозривний зв'язок з її особою.

Спадкування за своєю суттю є універсальним одностороннім та безоплатним переходом активів і зобов'язань.

Згідно зі ст. 1217 ЦК України, існують дві основні моделі спадкування:

1. За заповітом: виникає на основі чинного розпорядження спадкодавця, оформленого згідно з вимогами законодавства.
2. За законом: застосовується як субсидіарний механізм у разі відсутності заповіту, визнання його недійсним, відмови від спадщини або якщо заповіт стосується лише частини майна.

Юридична система дозволяє паралельне спадкування: частина майна може переходити за волею власника (за заповітом), а інша — за черговістю, встановленою законом. Важливо, що відмова особи від частки за заповітом не скасовує її права претендувати на майно як спадкоємця за законом.

Контрольні запитання

1. Які ознаки дозволяють ідентифікувати спадкові відносини як окремий підвид цивільних правовідносин?
2. Які вимоги висуваються до статусу заповідача в контексті його дієздатності на момент вчинення правочину?
3. Хто може виступати спадкоємцем за заповітом, окрім фізичних осіб?
4. Що саме становить об'єкт спадкового правонаступництва і які права не підлягають успадкуванню?
5. За яких умов за наявності заповіту може бути ініційоване спадкування за законом?
6. У чому полягає специфіка спадкування, коли одна частина майна розподіляється за законом, а інша — за волею заповідача?

1.4. Відкриття спадщини

Вивчення природи спадкування передбачає аналіз ключових ознак спадщини як правової категорії.

По-перше, вона виступає об'єктом цивільних прав, що зумовлює виникнення специфічних спадкових правовідносин.

По-друге, спадщині властива єдність і цілісність, оскільки вона сприймається як сукупний комплекс, межі якого окреслені як нормами законодавства, так і сутністю самих об'єктів.

По-третє, вона має локальний характер, будучи прив'язаною до конкретних обставин смерті особи.

Крім того, спадщина характеризується станом тимчасової невизначеності суб'єктного складу (відомим як «лежача спадщина»), за якого права потенційних спадкоємців іще не реалізовані повністю, а залишаються лише очікуваними. Наостанок, саме внутрішні характеристики спадкового майна (його склад, обтяження та правовий режим) безпосередньо формують хід і специфіку всього процесу оформлення спадкових прав.

На основі положень ст.ст. 1216 та 1218 ЦК України спадщину можна визначити як цілісну сукупність прав і обов'язків, що належали особі на момент її смерті та продовжують існувати після неї. Законодавець розглядає спадщину як нерозривну єдність майна та зобов'язань, які не припинилися у зв'язку з відходом спадкодавця з життя.

Сам процес спадкування ініціюється відкриттям спадщини, що згідно з ч. 1 ст. 1220 ЦК України відбувається через смерть особи або визнання її померлою за рішенням суду. Цей момент створює унікальний правовий статус майна: воно трансформується у спадкову масу, спеціально призначену для переходу до правонаступників (спадкоємців). Важливо, що до офіційного моменту відкриття спадщини будь-які особи мають лише теоретичне очікування, а не реальне право на майно; юридичне право стати спадкоємцем виникає виключно після настання факту смерті спадкодавця.

Досліджуючи склад спадщини, важливо виходити з припису ст. 1218 ЦК України, згідно з яким спадкову масу

формує сукупність усіх прав та обов'язків особи, що існували на момент відкриття спадщини та не втратили чинності після її смерті. Фактично до спадкоємців переходить увесь обсяг юридично значущих активів і зобов'язань, які допускають правонаступництво.

Ключовими категоріями у цьому процесі є час і місце відкриття спадщини:

1. Час відкриття: визначається відповідно до ч. 2 ст. 1220 ЦК України як день фізичної смерті спадкодавця або дата, з якої особу офіційно оголошено померлою в судовому порядку.

2. Місце відкриття: сучасне законодавство пов'язує його з місцем подання найпершої заяви, що стосується спадщини. Це може бути заява від спадкоємців про прийняття чи відмову, звернення кредиторів з вимогами, або запити осіб, що відповідають за охорону майна чи виконання заповіту. Саме на підставі першого такого звернення нотаріус ініціює спадкову справу та реєструє її у Спадковому реєстрі згідно з нормами, встановленими Кабінетом Міністрів України.

Значну увагу приділить процедурі усунення від права на спадкування, яка полягає у відстороненні особи від набуття майна на підставах, чітко визначених законодавством. У правовій доктрині таких осіб зазвичай називають «недостойними спадкоємцями». Відповідно до положень статті 1224 ЦК України, їх поділяють на дві групи: тих, хто позбавляється права на спадок автоматично в силу закону (частини 1–4), та тих, кого усувають від спадкування за рішенням суду (частина 5).

Зокрема, закон позбавляє права на спадок осіб, які скоїли умисне вбивство або здійснили замах на життя спадкодавця чи інших потенційних спадкоємців. Важливим винятком із цього правила є ситуація, коли спадкодавець, знаючи про такий замах, виявив свою волю та все одно призначив цю особу своїм спадкоємцем у заповіті.

Завершальним елементом вивчення теми є розуміння функціонування Спадкового реєстру. Це єдина державна електронна база даних, яка забезпечує облік і зберігання інформації про всі юридично значущі документи у сфері

спадкування: від текстів заповітів і спадкових договорів до відомостей про відкриті спадкові справи й офіційно видані свідоцтва про право на спадщину.

Контрольні запитання

1. У чому полягає юридична різниця між правовим статусом майна до та після моменту відкриття спадщини?
2. Як сучасне законодавство України визначає місце відкриття спадщини?
3. Яке значення має час відкриття спадщини?
4. За яких умов особа, що вчинила замах на життя спадкодавця, все ж таки може бути допущена до спадкування?
5. Яку роль відіграє Спадковий реєстр у забезпеченні законності спадкового процесу?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

**Спадкування за заповітом. Спадкування за законом.
Порядок переходу спадщини від спадкодавця до спадкоємців**

2.1. Спадкування за заповітом

Аналізуючи зазначену тему, треба враховувати юридичну природу заповіту як одностороннього правочину. Дана особливість зумовлена тим, що волевиявлення однієї сторони (заповідача) є достатнім для виникнення правових наслідків у майбутньому без необхідності зустрічної згоди інших осіб. Згідно з дефініцією, наведеною у ст. 1233 ЦК України, заповіт визначається як особисте розпорядження особи на випадок її смерті.

Необхідно всебічно розглянути ключові ознаки заповіту, а саме: його суто особистий характер, розпорядчу спрямованість на випадок смерті, можливість скасування в будь-який час, обов'язкову формалізацію та гарантовану законом таємницю волевиявлення.

Важливо акцентувати увагу на суб'єктному складі: право на складання заповіту належить виключно фізичним особам з

повною цивільною дієздатністю (ч. 1 ст. 1234 ЦК України). Це охоплює повнолітніх осіб, а також осіб, які набули повного обсягу дієздатності до досягнення 18 років або яким вона була надана згідно з приписами ст. 35 ЦК України.

Досліджуючи питання форми заповіту, зверніть увагу, що законодавством встановлено імперативні вимоги до цього документа. Відповідно до ст. 1247 ЦК України, заповіт оформлюється письмово із обов'язковим зазначенням місця та часу його укладення. Документ потребує власноручного підпису заповідача; винятки щодо підписання іншою особою регулюються ч. 4 ст. 207 ЦК України. Обов'язковою умовою є нотаріальне посвідчення або посвідчення іншими уповноваженими особами (ст. 1251–1252 ЦК України). Недотримання встановленої форми або процедури посвідчення тягне за собою нікчемність правочину (ч. 1 ст. 1257 ЦК України).

Зміст заповіту становить сукупність розпоряджень, сформованих на основі вільного вибору спадкодавця. Заповідач наділений правом призначати спадкоємців, усувати від права на спадкування будь-яку особу із числа спадкоємців за законом (ч. 2 ст. 1235 ЦК України), а також змінювати або скасовувати документ (ст. 1254 ЦК України). Суд не має повноважень змінювати зміст розпоряджень щодо призначення спадкоємців чи встановлення відказів після відкриття спадщини.

Необхідно розрізняти способи позбавлення права на спадщину: пряме (шляхом чіткої вказівки у тексті заповіту) й опосередковане (коли спадкоємець за законом не згадується, а майно розподіляється між іншими особами).

Характеризуючи заповідальний відказ (легат), визначте його як обов'язок спадкоємця вчинити майнову дію на користь третьої особи (відказоодержувача). Окремої уваги потребує розмежування правового статусу відказоодержувача та безпосереднього спадкоємця.

Іншим специфічним розпорядженням є заповідальне покладення, що зобов'язує спадкоємця до дій задля суспільно корисної мети. Його ознаками є: можливість як майнового, так і немайнового характеру дій, невизначеність кола бенефіціарів і

цільова спрямованість на суспільне благо. На відміну від легату, чинність покладення не припиняється зі смертю особи, яка мала право вимагати його виконання (ст. 1239 ЦК України).

Особливе значення має ст. 1241 ЦК України щодо обов'язкової частки: непрацездатні діти, вдови (вдівці) та батьки спадкують незалежно від волі заповідача половину частки, що належала б їм за законом.

Згідно зі ст. 1242 ЦК України, право на спадкування може бути обумовлене певними обставинами (місце проживання, освіта, народження дитини тощо). Така умова має відповідати критеріям визначеності, правомірності (не суперечити закону та моралі) та бути фактично здійсненою.

Стаття 1243 ЦК України передбачає право подружжя на спільний заповіт щодо спільної сумісної власності. У такому разі після смерті одного з подружжя частка переходить до іншого, і лише після смерті останнього — до призначених ними осіб. Кожен із подружжя має право на нотаріально засвідчену відмову від такого заповіту за життя обох сторін.

Щодо секретних заповітів (ст. 1249 ЦК України), то їх особливість полягає у посвідченні нотаріусом без ознайомлення із текстом. Документ подається у заклеєному конверті з підписом заповідача, що забезпечує максимальну конфіденційність волевиявлення.

Процес тлумачення заповіту (ст. 1256 ЦК України) необхідний у разі неможливості встановлення справжньої волі спадкодавця з тексту документа. Тлумачення здійснюється спадкоємцями, а за наявності спору — судом (ст. 213 ЦК України). Належить відрізняти тлумачення від зміни часток за угодою спадкоємців (ст. 1267 ЦК України), що вимагає нотаріальної форми для нерухомості.

На завершення варто підкреслити, що заповіт є нікчемним у разі його складання некомпетентною особою або з порушенням форми. Суд може визнати заповіт недійсним (оспорюваним), якщо волевиявлення не було вільним. У разі недійсності заповіту особи, позбавлені спадщини, поновлюють свої права за законом.

Контрольні запитання

1. У чому полягає специфіка заповіту як одностороннього правочину?
2. Які умови мають бути дотримані для того, щоб фізична особа мала право на складання заповіту?
3. Які наслідки передбачені законодавством за порушення вимог щодо форми та процедури посвідчення заповіту?
4. Чим відрізняється пряме позбавлення права на спадкування від опосередкованого (непрямого)?
5. У чому полягає основна мета запровадження інституту секретного заповіту та яка процедура його подання нотаріусу?

2.2. Спадкування за законом

Спадкування за законом визначається як встановлений нормами права порядок переходу майнових прав і обов'язків від померлої особи (спадкодавця) до кола визначених осіб (спадкоємців), що здійснюється за принципом черговості.

Застосування правил спадкування за законом ініціюється за наявності таких юридичних фактів:

- 1) відсутність складеного спадкодавцем заповіту;
- 2) визнання заповіту (або його окремих положень) недійсним у судовому порядку;
- 3) неприйняття спадщини, відмова від неї всіма призначеними у заповіті особами або їх усунення від права на спадкування;
- 4) смерть призначеного спадкоємця до моменту відкриття спадщини;
- 5) наявність частини спадкового майна, яка не була охоплена розпорядженнями заповіту.

Згідно з приписами ст. 1258 ЦК України, реалізація права на спадкування за законом відбувається поетапно. Статті 1261–1265 ЦК України регламентують п'ять черг спадкування, включаючи родичів до шостого ступеня спорідненості включно. При аналізі даного інституту необхідно детально охарактеризувати склад кожної черги.

Законодавство передбачає два механізми коригування черговості:

1. Договірний: заснований на нотаріально посвідченому договорі між заінтересованими спадкоємцями, укладеному після відкриття спадщини (ч. 1 ст. 1259 ЦК України). Умовами є недопущення порушення прав осіб, що не беруть участі в угоді, та спадкоємців з обов'язковою часткою.
2. Судовий: згідно з ч. 2 ст. 1259 ЦК України, суд може надати право на спадкування особі з наступних черг разом із поточною чергою, якщо буде доведено факт тривалого надання матеріальної та іншої допомоги спадкодавцеві, який перебував у безпорадному стані.

Щодо розподілу майна ст. 1267 ЦК України встановлює принцип рівності часток. Проте спадкоємці мають право змінити цей розмір за взаємною згодою: усною — щодо рухомого майна, або письмовою з нотаріальним посвідченням — стосовно нерухомості та транспортних засобів.

Окрему увагу варто приділити спадковій трансмісії — переходу права на прийняття спадщини від померлого спадкоємця (трансмітента), який не встиг його реалізувати, до його власних спадкоємців. Спадкову трансмісію необхідно чітко диференціювати від спадкування за правом представлення.

Критерій порівняння	Спадова трансмісія	Спадкування за правом представлення
Підстава виникнення	За законом і за заповітом	Виключно за законом
Час смерті спадкоємця	Після відкриття спадщини (не встиг прийняти)	До відкриття спадщини (або одночасно)
Коло осіб	Необмежене (всі	Чітко визначене

Критерій порівняння	Спадкова трансмісія	Спадкування за правом представлення
	спадкоємці (трансмiтента)	законом коло родичів
Юридична сутність	Перехід самого права на прийняття	Заміщення померлого родича у черзі

Перелік обставин щодо обов'язкової частки: незалежно від волі заповідача, право на половину частки, яка належала б їм за законом, мають:

- 1) малолітні та неповнолітні діти спадкодавця;
- 2) повнолітні діти, що є непрацездатними;
- 3) непрацездатна вдова (вдiвець);
- 4) непрацездатні батьки.

Контрольні запитання

1. У яких випадках виникає право на спадкування за законом?
2. Як може бути змінена черговість одержання права на спадкування за домовленістю спадкоємців?
3. За яких умов суд може надати особі право на спадкування разом із попередньою чергою?
4. Які вимоги висуваються до форми правочину про зміну розміру часток у спадщині залежно від виду майна?
5. Які ключові відмінності між спадковою трансмісією та спадкуванням за правом представлення?
6. Хто входить до кола осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, незалежно від змісту заповіту?

2.3. Особливості спадкування окремих видів майна

Відповідно до приписів ч. 1 ст. 1279 Цивільного кодексу України, законодавець встановлює особливий механізм захисту інтересів членів сім'ї, які проживали спільно зі спадкодавцем. Дана норма спрямована на забезпечення звичного рівня матеріального комфорту осіб, які підтримували спільний побут.

Критерії реалізації переважного права:

1. Правова підстава: обов'язкове закликання особи до спадкування (на підставі закону, заповіту або права на обов'язкову частку).
2. Часовий ценз: підтверджений факт спільного проживання однією сім'єю протягом періоду, що становить не менше дванадцяти місяців до моменту відкриття спадщини.

Зверніть увагу на специфіку успадкування нерухомого майна та самочинного будівництва. Процес переходу прав на нерухомість (земельні ділянки, житловий фонд, комерційні об'єкти) потребує детального аналізу правовстановлюючої документації. Особливої уваги вимагають об'єкти самочинного будівництва. Спадкоємцям необхідно враховувати, що такі об'єкти не входять до складу спадщини як нерухомість у класичному розумінні; натомість успадковуються права на будівельні матеріали або виникає необхідність легалізації споруди через встановлений законом алгоритм дій.

Потрібно наголосити, що спадкування права на грошові кошти у фінансових установах здійснюється за одним із трьох механізмів:

- 1) заповіт: загальне розпорядження майном, засвідчене нотаріально;
- 2) спеціальне розпорядження банку: документ, оформлений безпосередньо у фінансовій установі;
- 3) законна черговість: за відсутності волевиявлення спадкодавця.

Важливо: нотаріально завірений заповіт, укладений після оформлення розпорядження банку, має пріоритетну силу. Він повністю або частково скасовує банківську інструкцію, якщо

змінює бенефіціара або охоплює сукупний обсяг майна спадкодавця.

Проаналізуйте можливість спадкування особистих немайнових прав і статус іноземних суб'єктів.

Немайнові права: законодавство встановлює імперативну заборону на успадкування особистих немайнових прав. Проте спадкоємці наділені спеціальною правомочністю щодо захисту авторства померлого, збереження цілісності його творів та охорони його репутації.

Іноземний елемент: в Україні діє національний режим для іноземців та осіб без громадянства, що гарантує їм рівні права у спадкових правовідносинах.

Земельне обмеження: іноземним особам заборонено мати у власності землі сільськогосподарського призначення. У разі отримання такої ділянки у спадок, суб'єкт зобов'язаний здійснити її відчуження протягом одного року з дати набуття права власності.

Контрольні запитання

1. Який документ матиме юридичну перевагу: розпорядження банку від 2023 року чи загальний заповіт від 2024 року, якщо в обох згадується один і той самий вклад?

2. Охарактеризуйте, які особливості спадкування земель сільськогосподарського призначення іноземцями?

3. Який правовий статус об'єкта самочинного будівництва у складі спадщини? Які права фактично отримує спадкоємець у такому разі?

4. Які саме заходи мають право вживати спадкоємці для захисту «немайнового інтересу» померлого автора, якщо самі права не переходять у спадщину?

2.4. Охорона та управління спадковим майном

Охорона спадкового майна визначається як нормативно встановлена сукупність заходів, що реалізуються суб'єктами спадкових правовідносин з метою забезпечення цілісності майна

спадкодавця, а також запобігання його пошкодженню, знищенню або протиправному привласненню третіми особами.

Зверніть увагу, що, відповідно до ч. 2 ст. 1283 ЦК України, обов'язок щодо вжиття охоронних заходів покладається на нотаріуса за місцем відкриття спадщини. У населених пунктах, де посада нотаріуса відсутня, дані повноваження реалізують органи місцевого самоврядування. Заходи ініціюються на підставі заяви спадкоємців або за власною ініціативою відповідних органів. Процедура охорони розпочинається негайно після отримання документального підтвердження факту смерті спадкодавця, а також відомостей про час і місце відкриття спадщини, але не пізніше наступного робочого дня.

Підставами для вжиття заходів охорони можуть бути:

- 1) заяви спадкоємців;
- 2) повідомлення від фізичних чи юридичних осіб;
- 3) судові рішення про оголошення особи померлою;
- 4) власна ініціатива уповноваженої особи в інтересах спадкоємців, кредиторів, відказоодержувачів чи держави.

При розкритті цієї теми зауважте, що алгоритм охорони передбачає проведення обов'язкового опису майна та його подальшу передачу на зберігання спадкоємцям або третім особам. У випадках, коли спадщина потребує активного управління або за наявності претензій кредиторів до моменту прийняття спадщини, нотаріус призначає зберігача майна. У сільській місцевості для таких цілей призначається опікун над майном. Процес опису здійснюється за обов'язкової присутності, щонайменше, двох свідків; заінтересовані особи мають право бути присутніми за власним бажанням.

Діяльність із забезпечення збереження спадщини охоплює такі напрями:

- 1) прийняття та реєстрація письмових претензій від кредиторів спадкодавця (незалежно від терміну виконання зобов'язань);
- 2) офіційне інформування спадкоємців про наявність вимог кредиторів;

- 3) виділення грошових коштів зі складу спадщини для компенсації невідкладних витрат;
- 4) відчуження описаних об'єктів на підставі відповідного судового рішення;
- 5) виокремлення та відчуження частки майна, що належить тому з подружжя, хто пережив спадкодавця;
- 6) належне сповіщення спадкоємців або відповідних установ про стан майна.

Згідно зі ст. 1285 ЦК України, якщо спадкове майно потребує специфічного догляду або юридичного супроводу для збереження його функціонального стану, а спадкоємці чи виконавець заповіту відсутні, нотаріус (або орган місцевого самоврядування) укладає договір на управління спадщиною.

Управління спадщиною являє собою договірну систему заходів, які управитель здійснює від свого імені в інтересах спадкоємців. Такі дії мають бути достатніми для підтримання об'єктів спадщини в належному стані протягом усього перехідного періоду.

Контрольні запитання

1. Які органи відповідальні за вжиття заходів щодо охорони спадкового майна в містах та сільській місцевості?
2. У який термін з моменту отримання документів про смерть спадкодавця мають бути вжиті заходи охорони?
3. Яка процедура проведення опису спадкового майна та хто обов'язково має бути присутнім при цьому?
4. У яких випадках нотаріус зобов'язаний призначити зберігача або опікуна над спадковим майном?
5. Які дії охоплює процес управління спадщиною згідно з договором, укладеним за ст. 1285 ЦК України?
6. Як відбувається взаємодія нотаріуса з кредиторами спадкодавця в межах заходів зі збереження спадщини?

2.5. Здійснення права на спадкування. Спадковий договір

Вивчення теми розпочніть з аналізу категорії прийняття спадщини, що визначається як сукупність дій спадкоємця, спрямованих на виявлення волі щодо набуття спадкового майна. Відповідно до положень ст. 1268 Цивільного кодексу України, особа, закликає до спадкування за законом або заповітом, наділена правом як прийняти об'єкти спадкування, так і відмовитися від них. Важливо зауважити, що з дати відкриття спадщини особи отримують лише право на вибір подальших дій, і лише після офіційного прийняття спадщини вони стають правонаступниками всіх прав і обов'язків померлого. При цьому коло спадкоємців обмежене особами, які були живими на момент смерті спадкодавця.

Чинне законодавство виокремлює два основні механізми прийняття спадщини. По-перше, передбачено фактичне прийняття без спеціального волевиявлення: згідно з ч. 3 ст. 1268 ЦК України, особи, які постійно мешкали разом із померлим на час відкриття спадщини, вважаються такими, що прийняли її автоматично, якщо протягом пів року не було подано заяви про відмову. По-друге, встановлено заявний порядок для осіб, які проживали окремо; такі спадкоємці мають особисто звернутися до нотаріуса з відповідною заявою (ст. 1269 ЦК України).

Зверніть увагу, що для вчинення зазначених дій закон встановлює чіткі часові межі. Загальний строк для прийняття спадщини становить шість місяців з моменту її відкриття. Проте ст. 1270 ЦК України передбачає і продовжений тримісячний строк, що застосовується у випадках, коли право на спадкування виникає лише внаслідок неприйняття або відмови від спадщини іншими чергами чи особами.

Паралельно з правом на набуття майна, ст. 1273 ЦК України гарантує право на відмову від нього. Спадкоємець може висловити свою незгоду на прийняття спадщини або шляхом подання заяви до нотаріальної контори, або через юридичну бездіяльність (якщо протягом шести місяців заява про прийняття не була подана, особа вважається такою, що не

прийняла спадщину). Юридична наука поділяє відмову на два види: загальну (без зазначення конкретних осіб) та спрямовану (на користь іншого спадкоємця).

Окрему увагу приділіть розмежуванню спадкової трансмісії та спадкуванню за правом представлення. Спадкова трансмісія виникає, коли спадкоємець помирає після відкриття спадщини, не встигнувши її прийняти; у такому разі право на частку переходить до його власних правонаступників. А право представлення передбачає, що родичі нижчого ступеня (наприклад, онуки) успадковують частку тих родичів, які пішли з життя раніше за самого спадкодавця.

У ситуаціях, коли спадкоємці відсутні, усунені від права на спадкування або відмовилися від нього, органи місцевого самоврядування зобов'язані ініціювати в судовому порядку процедуру визнання спадщини відумерлою (ст. 1277 ЦК України).

На особливу увагу заслуговує спадковий договір (ст. 1302 ЦК України), де набувач зобов'язується виконувати певні доручення відчужувача в обмін на право власності на майно після його смерті. Попри певну схожість із договором довічного утримання, спадковий договір є консенсуальним, а головна відмінність полягає в моменті переходу права власності: за договором довічного утримання воно виникає одразу після посвідчення правочину, тоді як за спадковим договором — лише після факту смерті відчужувача.

Контрольні запитання

1. Що саме юридично означає «прийняття спадщини» згідно з нормами ЦК України?

2. Які дві умови мають бути дотримані, щоб особа могла вважатися спадкоємцем за законом або заповітом?

3. Який загальний строк встановлено законодавством для прийняття спадщини та в яких випадках він може бути продовжений на три місяці?

4. Які існують форми відмови від спадщини та чим «спрямована» відмова відрізняється від «загальної»?

5. У чому головна відмінність між поняттями «спадкова трансмісія» та «спадкування за правом представлення»?

6. За яких обставин орган місцевого самоврядування зобов'язаний звернутися до суду з заявою про визнання спадщини відумерлою?

7. Які основні зобов'язання сторін виникають за спадковим договором згідно зі ст. 1302 ЦК України?

8. Чим відрізняється спадковий договір та договір довічного утримання: у який момент до набувача переходить право власності в кожному з випадків?

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативні джерела

1. Конституція України від 28.06.1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
4. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
5. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
6. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01 липня 2004 р. № 1952-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
7. Про затвердження положення про державний нотаріальний архів: Наказ Міністерства юстиції України від 18 травня 2009 р. №870/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-09#Text>
8. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
9. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: наказ Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
10. Про затвердження Порядку державної реєстрації заповітів і спадкових договорів у Спадковому реєстрі: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 травня 2011 р. №491. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2011-%D0%BF#Text>
11. Про авторське право і суміжні права: Закон України від

23 грудня 1993 року № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

12. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>

13. Про оренду землі: Закон України від 06 жовтня 1998 р. № 161-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>

14. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19 червня 1992 р. № 2482-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2482-12#Text>

15. Щодо практики укладання договорів на управління спадщиною: Лист Міністерства юстиції України від 4 жовтня 2005 р. N 31-32/1694 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text>

16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-п#Text>

17. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя: схвалено рішенням Науково-експертної ради з питань нотаріату при Міністерстві юстиції України від 29.01.2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001323-09#Text>

Судова практика

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30.05.2008 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text> 8. Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування» від 16.05.2013 р. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13>

2. Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо розгляду справ у спорах, що виникають із спадкових відносин. Київ, 2019. Вип. 4. 43с. URL:

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/ogljad_KCS.pdf

3. Постанова Верховного Суду від 21 вер. 2020 р. у справі № 130/2517/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91680615> – про призначення додаткового строку для спадкування у разі необізнаності про існування заповіту

4. Постанова Верховного Суду від 18 груд. 2020 р. у справі № 761/19573/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93667018> – про наявність у спадкодавця тяжкого психічного розладу та безпорадний стан, необхідний для усунення спадкоємця від права на спадщину

5. Постанова Верховного Суду від 21 жовт. 2020 р. у справі № 662/541/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053286> – про спадкування майнової шкоди

6. Про судову практику у справах про спадкування : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 трав. 2008 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>

7. Лист вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16 травня 2013 р. № 24-753/0/4-13 "Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13#Text>

Базова (основна) література

1. Актуальні проблеми спадкового права : навч. посібник ; за заг. ред. проф. Ю. О. Заїки, ст. наук. спів. О. О. Лов'яка. Київ : КНТ, ЦУЛ, 2014. 336 с.

2. Буркацький Л. К. Спадкове право України : теорія, коментарі, практика, зразки заяв : навч. посібник. Київ : Вид. Дім «Ін Юре», 2008. 384 с.

3. Заїка Ю. О. Спадкове право України: навч. посібник. Київ : Істина, 2006. 216 с.

4. Заїка Ю. О., Рябоконт Є. О. Спадкове право: навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 352 с.

5. Козловська Л. В. Теоретичні засади здійснення і захисту спадкових прав : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 448 с.

6. Кухарев О. Є. Аналіз судової практики розгляду цивільних справ про спадкування: практичний посібник. Друге видання. Київ: Алерта, 2020. 362 с.

7. Кухарев О.Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.

8. Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності у спадковому праві : монографія. Київ : Алерта, 2019. 498 с.

9. Михайлів М. О. Правове регулювання відносин спадкування в міжнародному приватному праві: монографія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2022. 520 с.

10. Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів: колективна монографія; за ред. проф. Довгерт А.С. і проф. Харитонova Є.О. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 674 с.

11. Печений О. П. Спадкове право. Харків : Фактор, 2012. 368 с.

12. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право : підручник. Київ : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 264 с.

13. Спадкове право : Нотаріат. Адвокатура . Суд : наук-практ. посібник ; за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2007. 1216 с.

14. Спасибо-Фатєєва І. В. Спадкове право крізь призму судової практики : монографія. Київ: Екус, 2022. 536 с.

15. Цивільне право (особлива частина): навчальний посібник; за заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої . Київ: Екус. 2022. 640 с.

16. Шишка Р. Спадкове право України: навчальний посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 228 с.

Допоміжна література

1. Апаров А. М., Коваленко Я. Г. Особливості спадкування корпоративних прав. Правова держава. 2018. № 29. С. 74-79.

2. Баранова Л. Охорона прав спадкоємців шляхом зміни черговості спадкування за законом. Вісник академії правових наук. 2010. № 4. С. 138-144.

3. Граніна І. В. Актуальні питання охорони спадкового

майна виконавцем заповіту. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. 2014. № 7. С. 133-135.

4. Дзера О. Теоретичні та практичні проблеми захисту права власності у спадкових правовідносинах. Вісник Національної академії правових наук України. Том 27, 2020. С. 115-132.

5. Дякович М.М. Правова природа заповіту подружжя за законодавством України // Legal Nature of the Will of Spouses under the Legislation of Ukraine // Journal of Advanced Research in Law and Economics; Craiova Vol. 9, Iss. 5(35), (Fall 2018). P. 1637-1642.

6. Дякович М. М. Заповіт подружжя : проблеми теорії та практики. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2011. Випуск 54. С. 209-216.

7. Дякович М. М. Особливості нотаріальної охорони і захисту у спадкових правовідносинах. Європейські перспективи. 2015. № 1. С. 136-140.

8. Дякович М. М., Федорич І. Я. Окремі питання нотаріального провадження у справах про прийняття спадщини. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 3. С. 17-26.

9. Дякович М., Каблак П. Недійсність заповіту: цивільно-правовий аспект. Право України. 2017. № 3. С. 137-148.

10. Заїка Ю. О. Механізм регулювання майнових правовідносин, що виникають після відкриття спадщини. Підприємництво, господарство і право. Випуск 6, 2021. С. 23-28.

11. Іванова К. Ю. Склад спадщини: теоретичні та практичні проблеми визначення. Порівняльно аналітичне право. 2015. № 5. С. 111-116.

12. Кравчик М. Б. Спадкові правовідносини як механізм здійснення спадкових прав. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Випуск 3, 2018. С. 102-107.

13. Кравчик М. Б. Становлення інституту спадкового договору. Матеріали міжнародна науково-практичної конференція «Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах», м. Запоріжжя, Класичний приватний університет

Академія «БОЛАШАК» (Казахстан) 23-24 серпня 2019 року. С. 29-32.

14. Кравчик М. Б. Особливості розвитку спадкового договору та вплив іноземного законодавства на його формування. Науковий журнал Одеського державного університету внутрішніх справ «Південноукраїнський правничий часопис». Випуск 4, ч. 2. 2019. С. 121-125.

15. Кравчик М. Б. Форма заповіту за законодавством України та законодавством зарубіжних держав Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XXIV звітної науково-практичної конференції, м. Львів, ЛНУ ім. Івана Франка 7-8 лютого 2019 року, I частина. С. 166-169.

16. Кухарев О. Є. Форми цивільно-правової відповідальності у сфері спадкового права. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали між. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовтня 2019 р. Київ, 2019. С. 115-119.

17. Кухарев О. Співвідношення актів цивільного законодавства і договору у сфері спадкування. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 5. С. 25-28.

18. Кухарев О. Є. Правова природа переходу відумерлої спадщини у власність територіальної громади. Право України. 2013. № 10. С. 218-225.

19. Кухарев О. Є. Сутність заповіту подружжя за цивільним законодавством України. Форум права. 2016. № 3. С. 167-173.

20. Кухарев О. Є. Окремі аспекти вирішення спорів щодо визнання права власності на спадкове майно. Вісник Верховного Суду України. 2017. № 11-12. С. 57-65.

21. Луць В., Гриняк А. Окремі питання спадкового договору в цивільному праві України. Юридична Україна. 2009. № 9. С. 31-37.

22. Майданик Р. А. Спадковий договір у цивільному праві України. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. 2007. № 2. С.90-105.

23. Михайлів М. О. Межі здійснення права на вчинення заповіту. Правова позиція. №2 (31), 2021. С.55-59.

24. Михайлів М. О. Правова природа заповідального покладення: порівняльно-правовий аналіз. VII Юридичні могилянські читання : Всеукр. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 8-12 лист. 2021 р.) Миколаїв, 2021. № 5. С. 26-29.

25. Михайлів М. О. Правова природа заповіту подружжя: порівняльно-правовий аналіз /The legal nature of marital testament: comparative law analyzes. Recht der Osteuropäischen Staaten. 2021. № 6. С. 54-61.

26. Михайлів М. О. Правова природа права на спадкування в міжнародному приватному праві. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. №4. С. 165-168.

27. Михайлів М. О. Правова природа секретного (таємного) заповіту в міжнародному приватному праві. Юридичний вісник. 2021. №2. С. 118-124.

28. Михайлів М. О. Правова природа управління спадщиною в міжнародному приватному праві. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. №2. С. 55-58.

29. Михайлів М. О. Правове регулювання відповідальності спадкоємців за боргами спадкодавця за законодавством України та іноземних держав. Юридичний вісник. 2022. № 1. С. 78-85.

30. Михайлів М. О. Проблеми у сфері правового регулювання спадкування за законом: цивільно-правові аспекти. Юридичний вісник. 2020. №5. С. 79-87.

31. Михайлів М. О. Спадкування за заповітом в умовах рекодифікації цивільного законодавства України. Підприємництво, господарство і право. 2020. №10. С. 22-26.

32. Михайлів М. О. Усиновлені як спадкоємці за законом: порівняльно-правовий аналіз. Право і суспільство. 2021. № 6. С. 54-60.

33. Михайлів М. О. Усунення від права на спадкування у відносинах міжнародного спадкування. Visegrad Journal on Human Rights. №4, 2021. С.151-155.

34. Надьон В. В. Обов'язки спадкоємців, що виникають при спадкуванні за законом. Теорія і практика правознавства. 2016. Вип. 1. С. 1-13.

35. Некіт К. Г. Управління спадковим майном: українські та європейські реалії. Часопис цивілістики. 2016. Вип. 20. С. 157-

161.

36. Орлов І. П. Правочини у спадковому праві : монографія / І. П. Орлов, О. Є. Кухарєв. Київ : Алерта, 2013. 270 с.

37. Печений О. П. Деякі аспекти спадкування прав щодо юридичних осіб. Вісник Національної академії правових наук України. 2012. № 4 (71). С. 172-184.

38. Печений О. П. До питання про спадкування за правом представлення. Вісник академії правових наук України. 2012. № 1 (68). С. 108-117.

39. Печений О. П. Перерозподіл спадщини: особливості правозастосування. Вісник Верховного Суду України. 2014. № 7. С. 40-47.

40. Печений О. П. Склад спадщини за цивільним законодавством України. Нотаріат для Вас. 2011. № 11. С. 19-28.

41. Романюк Я. Загальні положення тлумачення договорів у цивільному праві України. Право України. 2017. № 2. С. 165-171.

42. Рубан О. Усунення від права на спадкування одного з батьків. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право. 2022. № 69. <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/issue/view/15263>

43. Сегенюк А. В. Особливості спадкування за законом. Часопис цивілістики. 2016. Вип. 20. С. 146-150.

44. Спасибо-Фатєєва І. В. Поняття спадщини та проблеми визначення її складу. Цивілістика : на шляху формування доктрин : вибр. наук. праці. Харків : Золоті сторінки, 2012. С. 555-564.

45. Федоренко Т. В. Проблеми правового регулювання спадкування за заповітом. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 3. С. 63-65

46. Федорич І. Я. Поняття і правові наслідки відмови від прийняття спадщини за цивільним законодавством України. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2017. № 2 (24). С. 123-126.

47. Фомічова Н. В. Гарантії здійснення права на відмову від прийняття спадщини за Цивільним кодексом України. Часопис цивілістики. 2014. Вип. 17. С. 94-96.

48. Ходико Ю. Є. Правова природа об'єкта спадкового правовідношення. *Право і суспільство*. 2016. № 5. С. 59-64.

49. Шама Н. Поняття та ознаки спадкового договору. *Вісник Львівського університету. Серія юрид.* 2009. Вип. 49. С. 142-150.

50. Шама Н. Теорії спільного заповіту. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XVII регіональної науково-практичної конференції. 3-4 лютого 2011 року. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2011. С. 202-203.

51. Шама Н. П. Зміст спадкового договору. *Вісник Академії адвокатури України*. 2007. № 2 (9). С. 40-46.

52. Шама Н. П. Підстави розірвання спадкового договору. *Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2007. № 4 (24). С. 223-228.

53. Шама Н. П. Правова природа спадкового договору. *Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2006. № 2 (18). С. 144-148.

54. Шама Н. П. Правові наслідки смерті набувача за спадковим договором. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XV регіональної науково-практичної конференції. 5 лютого 2009 року. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2009. С. 223-224.

55. Шама Н. П. Проблеми укладення спадкового договору за участю подружжя. Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 90-річчю з дня народження д-ра юрид. наук, проф. В.П. Маслова, 16 берез. 2012 р. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків: Право, 2012. С.282-284.

56. Dikovska I. A., Prytyka I. D. Inheritance of a share in a limited liability company under Ukrainian law. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2019. Vol. 10, No 2. P. 528-532.

57. Kirillova E. A. Digital inheritance of social media accounts / E. A. Kirillova, A. V. Pavlyuk, O. E. Blinkov [et al.]. *International Journal of Engineering and Advanced Technology*. 2019. Vol. 8, No 4. P. 963-967.

58. Lutska, G., Karmaza, O., Koucherets, D., Makhinchuk, V., & Koroied, S. The analysis of the implementation of inheritance law in selected EU countries. *Amazonia Investiga*, 11(49), 2022. P.149-155.

59. Malcev V. A. The protection of the right to use the property by the european court of human rights judgments / V. A. Malcev, V. P. Kamishansky, V. L. Slesarev, [et al.]. *International Journal of Civil Engineering and Technology*. 2018. Vol. 9, № 10. P. 2013-2019.

60. Mussayeva I., Bozhkarauly A. Realization of the right of inheritance: Problems of legislation and law enforcement practice. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2018. Vol. 9, No 7. P. 2387-2392.

61. Spivack C. Broken links: A critique of formal equality in inheritance law. *Wisconsin Law Review*. 2019. No 2. P. 191-211.

62. Tadros V. Ownership and the moral significance of the self. *Social Philosophy and Policy*. 2019. Vol. 36, No 2. P.51-70.

63. Tur O., Theoretical problems of the legal nature of the loan agreement and its correlation with the credit agreement. / Kravchyk M., Polonka I., Levytska O., Pshoniak M. *Estudios de Economia Aplicadathis*. Spain, 39(6). 2021. DOI: 10.25115/eea.v39i6.5329. P.1-13.

64. Vapniarchuk V. V. (2019). Protection of ownership right in the court: The essence and particularities / V. V. Vapniarchuk, 1.1. Puchkovska, O. V. Tavolzhanskyi, R. I. Tashian. *Asia Life Sciences*. 2019. Vol. 2. P. 863-879.

65. Zalucki, M. Attempts to harmonize the inheritance law in europe: Past, present, and future. *Iowa Law Review*. 2018. Vol. 103, No 5. P. 2317-2338.

66. Zarosylo V. (2018). Features of the legal protection of property rights in Ukraine and the European Union / V. Zarosylo, Y. Korostashyets, L. Maksymova [et al.]. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Himychoho Universytetu*. 2018. Vol. 6. P. 124-130.

Посилання на інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної Ради України – <http://www.rada.gov.ua>

2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України – <http://>

www.kmu.gov.ua

3. Офіційний сайт Конституційного суду України – <http://www.ccu.gov.ua>

4. Офіційний сайт Верховного суду – <https://supreme.court.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства юстиції України: <https://minjust.gov.ua/>

6. Сайт Європейського суду з прав людини - <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>

7. Ліга Закон: <http://www.ligazakon.ua/>

8. Єдиний державний реєстр судових рішень - <http://www.reyestr.court.gov.ua>

Навчальне видання

Ольга Валеріївна Малєнко
Сергій Вікторович Галкевич

СПАДКОВЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

Літературний редактор *Лукул О.В.*
Технічний редактор
Дизайн обкладинки

Підписано до друку Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Умов.-друк. арк. 7,22.
Обл.-вид. арк. 7,76. Тираж 30. Зам. .
Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету.
58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідectво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.